

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

Analýza pravidla maximálního úsilí v atletických disciplínách Speciálních olympiád

Diplomová práce

(magisterská)

Autor: Jakub Vyskočil

Aplikovaná pohybové aktivity

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Hana Válková, CSc.

Olomouc 2015

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Jakub Vyskočil

Název diplomové práce: Analýza pravidla maximálního úsilí v atletických disciplínách Speciálních olympiád

Pracoviště: Katedra aplikované tělesné výchovy

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Hana Válková, Csc.

Rok obhajoby diplomové práce: 2015

Abstrakt: Tato magisterská práce je zaměřená na analýzu výsledků mentálně postižených sportovců v atletických disciplínách získaných ze soutěží Speciálních olympiád. Konkrétně ze XIII. Světových letních her SO 2011 v Athénách. V práci jsem tedy provedl detailní analýzu výsledků kvalifikačních a finálových skupin. Mimo jiné jsem také provedl analýzu počtu závodníků v jednotlivých disciplínách a poměr zastoupení mužů a žen. Cílem diplomové práce je ověřit pravidlo maximálního úsilí u atletů, které platí ve Speciálních olympiádách. Celkem bylo zapsáno do tabulky a srovnáno 1069 atletů, kteří soutěžili v 30-ti atletických disciplínách. Z toho 500 žen a 569 mužů. Soutěžilo také 142 štafet, z toho 77 mužských, 41 ženských a 24 smíšených. Na základě výsledků bylo zjištěno, že pravidlo maximálního úsilí je tedy platné, ovšem za dodržení základního principu Speciálních olympiád a to je trénovanost sportovce a fair play soutěžení, tj. maximální úsilí v soutěžích SO v kvalifikacích a finálových kolech.

Klíčová slova: mentální postižení, Speciální olympiáda, pravidlo maximálního úsilí, atletika, atletické disciplíny, výkon v atletice, motorické dovednosti.

Souhlasím s půjčováním této diplomové práce v rámci knihovního řádu a služeb.

Bibliographic identification

Name and surname: Jakub Vyskočil

Title of the thesis: Analysis of the rule of maximum effort in athletic Special Olympics

Department: Department of Applied Physical Education

Supervisor: Prof. PhDr. Hana Válková, Csc.

Defended thesis: 2015

Abstract: This thesis is focused on the analysis of the results of mentally disabled athletes in athletic disciplines derived from Special Olympics competitions. Specifically, the XIII. World Summer SO 2011 in Athens. In the work I have done a detailed analysis of results qualifying final groups. Among others I also analyzed the number of competitors in individual disciplines, ratio of representation of men and women. The aim of the thesis is to verify the rule limiting the efforts of the athletes who participate in Special Olympics. Total was recorded making tables compared to 1069 athletes who competed in 30 athletic disciplines. Of those 500 women 569 men. Take the 142 relay teams competed including 77 male 41 female and 24 mixed. Based on the results it was found that the rule of maximum effort so it is effective but within a basic principle of Special Olympics athletes of fitness that's fair play competition. That is maximum effort in SO competitions in the competitions in the qualifying final rounds.

Keywords: mental disabilities , Special Olympics , the rule of maximum effort , athletics, athletics , performance in athletics, motor skills.

I agree with lending of this work within the library regulations and services.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, pod vedením Prof. PhDr. Hany Válkové, Csc. a uvedl všechny použité literární a odborné zdroje.

V Olomouci dne.....2015

Na tomto místě chci poděkovat vedoucí této práce, paní profesorce Haně Válkové, která je vedoucí této diplomové práce. Děkuji tedy za smysluplné vedení a rady a především oceňuji velmi odborný přístup k problematice maximálního úsilí ve Speciálních Olympiádách. Bez rad a zkušeností profesorky Válkové by tato práce pravděpodobně vzniknout nemohla.

OBSAH

1 ÚVOD	8
2 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ	9
2.1 Definice mentálního postižení.....	9
2.2 Příčiny vzniku mentální retardace (etiologie).....	10
2.3 Klasifikace stupňů mentálního postižení.....	11
3 SPORT OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	17
3.1 Sport osob s mentálním postižením a jeho význam.....	17
3.2 Význam sportu pro osoby s mentálním postižením.....	18
3.3 INAS-FID a SOI.....	20
4 SPECIÁLNÍ OLYMPIÁDY	25
4.1 Obecné pojetí a charakteristika Speciálních olympiád SO.....	25
4.2 Historie Speciálních olympiád.....	25
4.3 České hnutí Speciálních olympiád.....	26
4.4 Pravidlo maximálního úsilí.....	27
4.5 Účastníci Speciálních olympiád.....	29
5 ATLETIKA	30
5.1 Dělení do finálových skupin.....	33
5.2 Atletické disciplíny SO.....	34
6 CÍL	35
6.1 Vymezení problému	35
6.2 Cíl diplomové práce.....	35

6.3 Úkoly.....	35
6.4 Výzkumné otázky.....	35
7 METODIKA PRÁCE.....	36
7.1 Soubor účastníků.....	36
7.2 Sběr dat.....	36
7.3 Zpracování dat.....	36
7.4 Postup (organizace výzkumu).....	37
8 VÝSLEDKY.....	38
9 DISKUZE.....	48
10 ZÁVĚR.....	49
11 SOUHRN.....	51
12 SUMMARY.....	52
13 REFERENČNÍ SEZNAM LITERATURY.....	53
14 PŘÍLOHY.....	55

1 ÚVOD

Na úvod musím zmínit co mě vedlo k výběru tohoto tématu magisterské diplomové práce. Téma této práce jsem si vybral na základě předchozích zkušeností z mé bakalářské práce, ve které jsem řešil taktéž analýzu pravidla maximálního úsilí u plavců s mentálním postižením. Avšak nyní se budu věnovat ověřování platnosti tohoto pravidla v atletických disciplínách Speciálních olympiád. Opět se jedná o téma na tzv. veřejnou zakázku ČHSO, tj. zpracovat problematiku pravidla maximálního úsilí ve všech individuálně měřitelných sportech. Po konzultaci s vedoucí této práce, p. H. Válkovou jsem usoudil, že toto téma bude vhodné i prospěšné společnosti. Budu moci využít vědomostí a zkušeností, které jsem nabyl při přípravě bakalářské práce a to jak v teoretické, tak především v praktické části, ve které jsem zpracovával velké množství výsledků.

Toto téma se mi zamlouvá také z toho důvodu, že je tak trochu opomíjené a velmi málo studentů se mu ve svých závěrečných pracích věnuje. To vychází také částečně z mojí povahy, jelikož nerad dělám stejné věci jako ostatní a snažím se nejt s davem. Dle mého názoru je toto téma ale velmi důležité, jelikož se nejedná pouze o pravidlo na úrovni lokálních soutěží, ale hovoříme o celosvětovém uplatnění. V neposlední řadě musím také v úvodu zmínit cíl této diplomové práce. Cílem je tedy jak už nadpis napovídá ověření pravidla maximálního úsilí u mentálně postižených sportovců v atletických disciplínách Speciálních olympiád. Konkrétně z XIII. Světových letních her SO v Athénách v roce 2011.

Smyslem této diplomové práce je tedy ověřit, zda platí pravidlo maximálního úsilí ve Speciálních olympiádách ve vztahu k atletickým disciplínám dělených dle pravidla obtížnosti (tzv. “velké obtížnosti” “střední” a “malé”). To znamená rozdělení závodníků do skupin a dodržení pravidla rozdílu 10 % (u disciplín “velké obtížnosti” - 400 m, 800 m, 1500 m, 3000 m, 5000 m, 10 km), 15 % (u disciplín střední obtížnosti – olympijské disciplíny atletické) a 20 % (u disciplín “male obtížnosti” – modifikované olympijské dsisciplíny jako 50 m, 50 m – 100 m chůze, skok do dálky z místa, hod kriketovým míčkem). Dříve se dodržovalo pouze pravidlo 15 %. V roce 2003 došlo k jeho inovaci. Platnost tohoto pravidla jsem ověřil již v mé bakalářské práci u plavců na Speciálních olympiádách a nyní jsem zvědavý, jestli se bude potvrzení platnosti opakovat i v atletických disciplínách SO.

2 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ

2.1 Definice mentálního postižení

Co je to mentální postižení? Mentální postižení ve své podstatě znamená poškození nebo špatnou funkci mozku, která zapříčiňuje zmatení pocitů, špatnou motivaci, mezilidských vztahů a špatnou orientaci v oblastech každodenního života (Esser, 1989).

Mentální postižení je velmi široký a zastřešující pojem, který zahrnuje kromě mentálního postižení i takové hraniční pásmo kognitivně-sociální disability, které znevýhodňuje jedince především při vzdělávání na běžném typu škol a indikuje vyrovnávací a podpůrná opatření edukativního charakteru (Valenta et al., 2012).

Nejdříve je třeba ujasnit si terminologii. Existuje totiž celá řada termínů a výrazů, které se mohou používat. Avšak některé z nich jsou již značně zastaralé nebo by se dokonce v dnešní době z hlediska etického používat neměly. Při psaní publikací či tvoření různých definic se nejčastěji používají výrazy jako mentální retardace (mental retardation), mentální postižení, (mental handicap), intelektové postižení (intellectual disability), mentální nedostatečnost (mental deficiency). Já v této diplomové práci budu používat výraz mentální postižení, protože např. mentální retardace je už v dnešní době značně zastaralý výraz a někoho by mohl až pohoršovat. S výrazem mentální retardace se ovšem také několikrát setkáme v citacích různých autorů.

Samotný pojem mentální postižení je dle Světové zdravotnické organizace (in Novosad, 2000, str. 13) definován jako *'' částečné nebo úplné omezení schopnosti vykonávat některou činnost či více činností, které je způsobeno poruchou nebo dysfunkcí orgánu. ''*

Mentálně postižení jedinci tvoří jednu z nejpočetnějších skupin mezi všemi postiženými. Počet osob s mentálním postižením stále stoupá a to nejen u nás, ale i v celosvětovém měřítku. Přesný počet mentálně postižených osob v naší populaci ale neznáme (Švarcová-Slabinová, 2006).

Dle některých zdrojů se však v populaci vyskytují zhruba 3 % mentálně postižených jedinců. Jejich četnost se liší v závislosti na rozsahu defektu, nejčastěji jde o lehký stupeň mentálního postižení, kterým trpí 70 % všech takto postižených lidí. Závažnější formy jsou však vzácnější. Chlapci i dívky bývají postiženi v přibližně stejné míře (Vágnerová, 2008).

Je třeba také podrobněji vysvětlit onen pojem mentální postižení, abychom lépe pochopili, o jaké postižení se vlastně jedná a co si pod tímto pojmem představit. U mentálního postižení jde o vývojové opoždění jedince, které vzniká během nejranějšího období a projevuje se v některých

nebo ve všech hlavních oblastech jeho vývoje psychiky (Dolejší, 1973).

Mentální retardaci také definuje Valenta a Muller (2003) jako vývojovou duševní poruchu se sníženou inteligencí představující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatálními, perinatálními i postnatálními příčinami.

Osoby s mentálním postižením netvoří žádnou lehce definovatelnou skupinu. Jsou velmi rozdílní, podobně jako lidé bez postižení. Mají své velmi individuální zvláštnosti, specifika a potřeby. Rozdíly v mentální úrovni jedinců s postižením jsou ve skutečnosti větší než rozdíly mezi intaktní populací. Jako osoby s mentálním postižením jsou označováni lidé s lehkým postižením, z nichž někteří bez větších problémů dokončí školu, vyučí se v nějakém oboru, uplatní se v zaměstnání a velmi často si i založí rodinu. Na druhou stranu však existují lidé s těžším stupněm mentálního postižení, kteří jsou pak prakticky ve všech svých potřebách odkázáni na pomoc či asistenci druhých. Ukazuje se také, že kvalita života člověka závisí nejen na inteligenci, ale i na mnoha dalších faktorech, zejména na jeho emocionalitě a socialibilitě a také na míře rozvoje jeho volných vlastností, na úrovni komunikačních dovedností, na rozvinutosti motoriky, na jeho schopnostech sebeobsluhy a samostatnosti a na celé řadě dalších dovedností (Švarcová, 2011).

2.2 Příčiny vzniku mentálního postižení (etiologie)

Při narození dítěte s mentálním postižením nebo při jeho pozdějším odhalení se nejčastěji zájem rodiny a okolí zaměří na otázku důvodu a příčiny této skutečnosti. Žádají od lékařů jasné a jednoznačné vysvětlení jak k onomu mentálnímu postižení u jejich dítěte došlo. Zajímají se také, kdo mohl tuto situaci zavinit. Žádný viník ani jednoduchá a snadno vysvětlitelná příčina však obvykle neexistují. K mentálnímu postižení může vést celá řádka všemožných příčin, které se vzájemně ovlivňují a prolínají. Ve výzkumu příčin vzniku mentálního postižení vždy existují dvě rozdílná hlediska. Jedno hledisko akcentuje dědičnost a více či méně podceňují vlivy prostředí a výchovy na vývoj člověka a hledisko zdůrazňující vliv prostředí na tvoření osobnosti člověka a jeho schopností, které nezohledňovalo vlivy genetické.

Příčiny vzniku mentálního postižení se dají rozdělit do dvou skupin. V první skupině jsou příčiny endogenní (vnitřní), které jsou zakódovány již v systémech pohlavních buněk, z jejichž spojení vzniká nový jedinec. Jsou to tedy příčiny genetické. Ve druhé skupině jsou tedy příčiny exogenní (vnější). Tyto příčiny, které mohou způsobit mentální postižení, působí od početí,

v průběhu celého těhotenství, porodu, poporodního období i v ranném dětství. Tyto vnější faktory mohou, ale nemusí být bezprostřední příčinou poškození mozku nebo plodu dítěte. Roli zde mohou také hrát činitelé, kteří spouští projevy zakódované patologie dědičnosti nebo modifikuje její průběh. Exogenní faktory se dále člení na období, ve kterém začli působit na: prenatální, perinatální a postnatální. Mezi nejčastější příčiny mentálního postižení patří: různé následky infekcí a intoxikací, poruchy výměny látek, růstu, výživy, makroskopické léze mozku, nemoci a stavy způsobené jinými a nespecifickými prenatálními vlivy, anomálie chromozomů, nezralost, vážné duševní poruchy, psychosociální deprivace a jiné nespecifické příčiny (Švarcová, 2011).

Kromě endogenních a exogenních příčin, existuje také teratogenní faktory, které se podílejí na vzniku mentálního postižení u dítěte. Teratogenní příčiny, jsou faktory, které poškozují vývoj plodu během těhotenství (*teratos* = nestvůra). Teratogenní faktory mohou negativně ovlivnit prenatální vývoj jedince a často bývají příčinou vzniku mentálního postižení. Tyto faktory poškozují normální vývoj dítěte, působí prostřednictvím organismu matky, který je primárním prostředím plodu. Mohou to být tedy:

- 1) faktory biologické, např. virové a mikrobiální. Typickým příkladem je virus zarděnek, který naruší vývoj embrya komplexně
- 2) faktory fyzikální, např. ionizující záření nebo porodní poškození mechanickým stlačením hlavičky s následným krvácením do mozku, vlivem nedostatku kyslíku apod.
- 3) faktory chemické, například léky, alkohol nebo jiné lehké či těžší drogy

Je třeba také zmínit neméně častou příčinu vzniku mentálního postižení a to jsou postnatální příčiny. Nejčastější je postnatální poškození mozku v raném věku, které je dané zánětlivým onemocněním, úrazem, otravou a jinými příčinami. Do této kategorie jsou zařazována pouze postižení vzniklá přibližně do 1,5 – 2 let (Vágnerová, 2008).

2.3 Klasifikace stupňů mentálního postižení

Mentální postižení je vlastně snížená úroveň rozumových schopností, které jsou v psychologii označovány jako inteligence. Mentální postižení není jednoduché klasifikovat a vymezit jejich stupně úplně přesně.

V doslovném překladu bychom mohli mluvit o mentálním postižení jako o duševním zpomalení či zaostávání. Pojem mentální postižení v podstatě svého názvu znamená opožďování vývoje rozumových schopností a pomáhá mírnit pedagogickou a rehabilitační skepsi na možné zlepšení tohoto stavu (Lečbych, 2008).

Klasifikace stupňů mentálního postižení se v průběhu času také různě mění vzhledem k měnícím se poměrům vzdělávání a civilizace. V současné době platí stále klasifikace mentálního postižení dle 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (WHO).

Mentální postižení je zařazeno do kategorií F70 – F79 a je rozděleno následně podle dosaženého IQ na lehkou mentální retardaci (F70, IQ – 50 – 69), středně těžkou mentální retardaci (F71, IQ – 35 – 49), těžkou mentální retardaci (F72, IQ – 20 – 35), hlubokou mentální retardaci (F73, IQ – do 19), jinou mentální retardaci (F78) a nespecifikovanou mentální retardaci (F79). Dále klasifikace přihlíží k tomu, zda je postiženo chování nebo ne (0 – žádné postižení chování, 1 – výrazné postižení chování) (Valenta & Muller, 2003).

Klasifikace jedinců s mentálním postižením se velmi obtížně provádí přesně a výsledky jsou často sporné a nejasné. Pedagogové, psychologové a vývojoví teoretici mohou být naprosto diametrálně odlišní v jejich názorech na to, kdo je mentálně postižený a z jakého důvodu. Americká psychiatrická asociace (The American Psychiatric Association's) uvádí, že rozsahy IQ jsou obecně v souladu s těmi, které jsou uvedeny podle AAMR, s výjimkou úzkého pásma na obou koncích na každé úrovni, kde může psycholog, psychiatr, nebo diagnostik užít klinického posouzení pokud jde o relevantní informace včetně skóre. (Eichstaedt & Lavay, 1992)

Kromě stupně mentálního postižení MKN-10 rozlišuje v kódu i postižené chování u těchto osob (afekty vzteku, sebepoškozování...), a to přidáním další číslice za tečku s číslicí vyjadřující stupeň postižení. 0 - vyjadřuje žádné či minimálně postižené chování (např. F71.0 je středně těžká mentální retardace bez poruch chování). 1 – označuje výrazně postižené chování vyžadující intervenci. 8 – označuje jiná postižení chování. 9 – bez zmínky o postižení chování. (Valenta et al., 2012)

Nyní přistoupíme ke stručné charakteristice jednotlivých stupňů mentálního postižení, které nalezneme u většiny autorů podobné:

Lehký stupeň mentálního postižení (IQ 50-69, F70)

Tuto skupinu tvoří asi 4/5 mentálně postižených (Janotová, 1998). Lehce mentálně postižení začínají mluvit později než je obvyklé, avšak většinou dosáhnou schopnosti užívat řeč účelně v každodenním životě. Většina také dosáhne úplné nezávislosti v osobní péči. Také v praktických domácích dovednostech nemívají tyto osoby žádný problém. Potíže se projevují obvykle při teoretické práci ve škole, kde mívají problémy se čtením a psaním (Švarcová-Slabinová, 2006). Lehké mentální postižení vzniká velmi často v důsledku zděděné inteligence a také zásluhou vlivů rodinného prostředí. Omezení rozumového vývoje i ostatních psychických funkcí se projeví více ve věku předškolním a ještě více po vstupu do základní školy (Sovák, 1983).

Středně těžký stupeň mentálního postižení (IQ 35-49, F71)

U osob se středně těžkým mentálním postižením je výrazně opožděn rozvoj chápání a užívání řeči. Mají také omezenou schopnost starat se sami o sebe. Ve škole jsou velmi limitováni, avšak někteří žáci si dokáží při kvalifikovaném a systematickém pedagogickém vedení osvojit základy čtení, psaní a počítání. V dospělosti jsou schopni většinou vykonávat jednoduchou manuální práci, avšak musí být dostatečně instruováni a musí být zajištěn odborný dohled (Švarcová-Slabinová, 2006). V oblasti intelektové je u osob s IQ 35-49 velký nedostatek v základních psychických procesech. Velmi obtížně si osvojují pojmy s konkrétním obsahem, nedokáží konkrétně uvažovat. (Edelsberger & Kábele, 1988). Motorika u těchto dětí je celkově opožděná, v jemné motorice a v koordinaci pohybů mají nedostatky. Přesto je možné při častém a pravidelném opakování nacvičit s těmito dětmi jednoduché cviky (Koluchová, 1989).

Těžký stupeň mentálního postižení (IQ 20-34, F72)

Jedinci s těžkým mentálním postižením mají sníženou úroveň schopností podobně jako u středně těžkého mentálního postižení, avšak mnohem výrazněji. Velmi často trpí určitým stupněm poruchy motoriky nebo dalšími přidruženými poruchami. Výchova těchto jedinců je značně omezená, avšak zkušenosti ukazují, že včasná systematická a dostatečně kvalifikovaná rehabilitační, výchovná a vzdělávací péče může významně přispět k rozvoji jejich motoriky, rozumových schopností a celkovému zlepšení kvality života (Švarcová-Slabinová, 2006).

Mnoho jedinců z této skupiny mentálně postižených má také další přidruženou vadu. Nejčastěji se jedná o porušenou motoriku, která vzniká jako následek poruchy centrální nervové soustavy. Z psychických projevů se podle Edelsbergera & Kábeleho (1988) více projevuje vnímání a ostatní psychické procesy se uplatňují jen minimálně, zcela schází racionální myšlení. Mohou se také objevovat pudové reakce, často se objevuje sklon k prudkému, impulzivnímu jednání a k afektům zlosti.

Hluboké mentální postižení (IQ je nižší než 20, F73)

Jedinci s hlubokým mentálním postižením jsou těžce omezeni ve schopnosti porozumět požadavkům nebo instrukcím. Většina je také imobilní nebo je velmi vážně pohybově omezená. Nejsou schopni pečovat o své základní potřeby a velmi často bývají inkontinentní. Jsou schopni pouze rudimentární komunikace. Výchova a vzdělávání u těchto osob je jen velmi omezená. Naprostá většina osob s hlubokým mentálním postižením potřebuje stálou celodenní pomoc a dohled (Švarcová-Slabinová, 2006). Hluboké mentální postižení mohou lékaři a psychologové rozpoznat již v kojeneckém věku. Velmi často bývá přidružen i smyslový nebo somatický defekt (Koluchová, 1989).

Jiné mentální postižení (F78)

Tato kategorie bývá využita jen tehdy, pokud je stanovení mentálního postižení pomocí klasických metod nesnadné nebo nemožné pro další přidružené senzorycké nebo somatické poruchy. Je tedy využívána např. u nevidomých, neslyšících, nemluvících, u osob s těžkými poruchami chování, u osob s autismem nebo u těžce tělesně postižených jedinců (Švarcová-Slabinová, 2006).

Nespecifikované mentální postižení (F79)

Do této kategorie spadají osoby, u nichž bylo mentální postižení prokázáno, ale není dostatek informací, aby bylo možné zařadit jedince do jedné z výše uvedených kategorií (Švarcová-Slabinová, 2006).

Je nutné se také zmínit o skupině dětí, jejichž inteligence se označuje v rámci širší normy

za podprůměrnou (IQ je v rozpětí 70-85, dříve byla tato skupina označována jako slaboduchá). Nejčastěji osoby s podprůměrným IQ najdeme mezi žáky praktických škol. Těchto dětí je v populaci asi 13%, a i když podle současných kritérií nejde o mentální postižení, jsou výrazně handicapovány v plnění požadavků základní školy a většinou zde selhávají a nestíhají tempu ostatních dětí. Zařazování jednotlivců do kategorií se řídí výsledky dosaženými v testech inteligence, přičemž je zdůrazňováno, aby IQ byl měřen standardizovaným testem a byl vyšetřovanému předkládán vždy v takových podmínkách, v nichž lze získat údaje co nejspolehlivěji (bez rušivých elementů v místnosti apod.). Bez použití standardizovaných prostředků musí být vyhodnocení považováno pouze za provizorní a orientační odhad. Vyjádření stupně mentálního postižení v IQ tedy není možno brát jako základ k posuzování osobnosti, je jen orientačním hodnocením rozumových schopností každého jedince (Tilinger, 2012).

Tabulka 1: Průvodní jevy mentálního postižení. Mezi uvedenými skupinami existují plynulé přechody i poměrně výrazné individuální rozdíly v jednotlivých schopnostech (podle ŠVARCOVÉ, 2001).

	mentální postižení			
	lehké	středně těžké	těžké	hluboké
neuropsychický vývoj	omezený, opožděný	omezený, výrazně opožděný	celkově omezený	výrazně omezený
somatická postižení	ojedinělá	častá, častý výskyt epilepsie	častá, neurologické příznaky, epilepsie	velmi častá, neurologické příznaky, kombinované vady tělesné a smyslové
poruchy motoriky	opoždění motorického vývoje	výrazné opoždění, mobilní	časté stereotypní automatické pohyby, výrazné porušení motoriky	většinou imobilní nebo výrazné omezení pohybu
poruchy psychiky	snížení aktivity psychických procesů, nerovnoměrný vývoj, funkční oslabení, převládají konkrétní, názorné a mechanické schopnosti	celkové omezení, nízká koncentrace pozornosti, výrazně opožděný rozvoj chápání, opožděný rozvoj dovedností sebeobsluhy	výrazně omezená úroveň všech schopností	těžké poruchy všech funkcí
komunikace a řeč	schopnost komunikace většinou vytvořena, opožděný vývoj řeči, obsahová chudost, časté poruchy formální stránky řeči	úroveň rozvoje řeči je variabilní; někteří jedinci jsou schopni sociální interakce a komunikace, verbální projev často bývá chudý, agramatický a špatně artikulovaný	komunikace převážně nonverbální, neartikulované výkřiky, případně jednotlivá slova	rudimentární nonverbální komunikace nebo nekomunikují vůbec
poruchy citů a vůle	afektivní labilita, impulzivnost, úzkostnost, zvýšená sugestibilita	nestálost nálady, impulzivita, zkratkovité jednání	celkové postižení afektivní sféry, časté sebepoškozování	těžké poškození afektivní sféry, potřebují stálý dohled
možnosti vzdělávání	vzdělání na základě speciálního vzdělávacího programu	na základě speciálních programů („pomocná škola“)	vytváření dovedností a návyků, rehabilitační třídy	velmi omezené (individuální péče)

3 SPORT OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

3.1 Sport a jeho význam pro osoby s mentálním postižením - obecně

Na začátku této kapitoly si stručně objasníme co vlastně znamená pohybová aktivita v širším pojetí bez primárního zaměření na osoby s mentálním postižením. Také se zmíním o vlivu pohybové aktivity na zdravotní stav jedince ať už s postižením nebo bez. Neopomenu ani psychickou a sociální stránku, na kterou může příznivě pohybová aktivita působit.

Pohybová aktivita je nedílnou součástí našeho zdraví a všech lidí na celém světě. Existuje celá řada studií, které dokládají, že pohybová aktivita přináší lidem všech věkových skupin, zdravým i nemocným, včetně těch, kteří mají nějaké postižení, a to ať mentální či fyzické, širokou škálu fyzického, sociálního a mentálního užitku (Kalman, Hamřík, Pavelka, 2009).

Málo pohybové aktivity nebo praktická inaktivita se nepříznivě odráží na tělesném stavu, tělesné zdatnosti, pracovním výkonu a duševním rozpoložení každého jedince. Uvádí se, že lidé vlivem nízkého pracovního pohybového zatížení pocítují určitou potřebu tento deficit pohybové aktivity nahrazovat. Formy náhrady tělesné činnosti mohou být například různá tělesná cvičení, formy rekreační činnosti či rozsáhlá škála rekreačních sportů. Tyto formy nejsou však pouze prostředky pohybového vyžití, ale jsou významnými složkami výchovy a vzdělávání (Hrčka & Drdácká, 1992).

Děti patří mezi ohroženou skupinu lidí, která trpí nedostatečnou a někdy až skoro žádnou pohybovou aktivitou. Je proto důležité věnovat jim dostatečnou pozornost a pohybovou aktivitu u se u nich snažit rozvíjet co nejvíce je to možné. Měli bychom se také snažit vyvolat v dítěti potřebu aktivního pohybu před sedavým způsobem trávení jejich volného času, který podle mnohých studií začíná převládat.

Do jisté míry také vypovídá pohybová aktivita o kvalitě jejich života. Avšak v poslední době se procento pohybové aktivity všeobecně u lidí stále více snižuje. Především u dětí předškolního a školního věku, kde by pohybová aktivita měla plnit převážnou roli v jejich volném čase ať už ve škole o přestávkách či po škole. Od toho se odvíjí nárůst různých onemocnění ať už méně či více závažných. To je samozřejmě zapříčiněno nástupem a obrovským rozšířením techniky, jako jsou chytré mobilní telefony, tablety, počítače, herní konzoly apod. S tím jsou také úzce spojeny sociální sítě, které nhráží v mnoha případech skoro veškerý reálný kontakt dětí s okolím. Jedna z definic

uvádí, že pohybová aktivita je druh tělesného pohybu každého člověka, charakteristického svébytnými vnitřními determinanty (fyziologickými, psychickými, nervosvalovou koordinací, požadavky na svalovou zdatnost, intenzitou apod.) i vnější podobou a formou, vykonávaného hybnou soustavou při vyšší kalorické spotřebě, tj. při energickém výdeji vyšším než při stavu člověka v klidovém metabolismu (Dobry, 2009).

Vzrůstá také počet dětí s různými druhy alergií. Nárůst obezity u dětí až o 24%, která navíc přetrvává u 70 – 80% dětí i v dospělosti. S obezitou také souvisí nárůst různých artróz. Vzniká také nebezpečí nárůstu počtu osteoporóz a různých maladaptací v organismu. Nežádoucí změny v životním stylu a v životním prostředí se dále podílejí na zvyšujícím se výskytu neuróz, depresí, ale i bulimií, mentálních anorexií a dalších závažných nemocí. (Fromel, Novosad, Svozil, 1999)

Pohybová aktivita je životně důležitá nejen pro intaktní populaci, ale samozřejmě také pro osoby s mentálním či jiným druhem postižení. Doby, kdy si lidé nedokázali představit mentálně postiženého člověka na sportovišti nebo dokonce na závodech jsou pro mnohé naštěstí nenávratně pryč. Pohybové aktivity samy o sobě sehrávají významnou roli v rozvoji osoby s mentálním postižením. Pohyb je prostředkem sebevyjádření, prostředkem interakce s materiálním a sociálním prostředím, prostředkem k poznání sebe sama. Pohybové aktivity rozvíjí klienta v oblasti výchovně vzdělávací a zdravotní (Karásková, 2002).

Sport je podle Hodaně (1977) chápán jako specifická, přísně organizovaná činnost tělocvičného i jiného pohybového, technického či intelektuálního charakteru s dominující výkonovou motivací a z ní vyplývající prožitkovostí, realizující se v dosahování absolutně či relativně maximálního výkonu v přesně vymezených a kontrolovaných podmínkách soutěže.

3.2 Význam sportu pro osoby s mentálním postižením

Každý člověk včetně těch, kteří mají mentální postižení, musí mít možnost účastnit se pohybové aktivity. Samozřejmě také všech benefitů a prožitků, které z ní vyplývají. A protože účast na pohybové aktivitě je významnou součástí našeho života, pak musí být osoby s mentálním postižením zařazovány do těchto aktivit samozřejmě také, tak aby jejich životy byly pokud možno plnohodnotné.

Sport je velmi podstatnou součástí života celé světové populace. Jednicům s mentálním postižením nabízí stejné hodnoty, potěšení a uspokojení, jaké může nabídnout intaktním osobám.

Bezesporu je sport velmi cenný prostředek, pomocí něhož mohou být získávány, osvojovány a rozvíjeny především sociální, tělesné a psychologické schopnosti a dovednosti. (Tilinger & Lejčarová, 2012)

Mnohdy u osob s mentálním postižením pozorujeme pohybovou chudost, jindy zase nadměrnou pohyblivost s množstvím neúčelných pohybů a všeobecný pohybový neklid. Různé pohyby postrádají ladnost, protože jsou nekoordinované v důsledku poruch pohybového aparátu. Také bývá porušena i cílevědomost. Obtížně se jim mění směr, síla, rychlost a rytmus prováděných pohybů. V rámci osvojování dovedností a návyků je nutné počítat s nedostatky v poznávání, pochopení, rozlišování a hodnocení nejrůznějších pohybů a jejich skladby. Osoby s mentálním postižením mívají také velmi často problémy s nesprávným držením těla, mají nejistou a disharmonickou chůzi a celkovou pohybovou neobratnost (Kobzová, 2002).

Sport mentálně postižených je společensky velmi významnou oblastí, a to hned ze dvou důvodů. Za prvé, jeho aktivní provozování kompenzuje sportovcům jejich zdravotní omezení a dodává jejich životu novou dimenzi a někdy i smysl. Za druhé, trénink sportovců a jejich účast v soutěžích napomáhá integraci této skupiny do společnosti intaktních. Sport mentálně postižených se organizuje a provádí na všech úrovních – rekreační, výkonnostní i vrcholové. Člení se podle stupně mentálního postižení do kategorií a předpokládá speciální zabezpečení materiálním vybavením, organizací, odborníky a také zvláštní úpravou pravidel. Sport mentálně postižených je významný zejména nabídkou sportovních aktivit co největšímu okruhu zájemců. Nejde pouze o soutěžení a reprezentaci, ale také o možnost soutěžit s rovnocenným okolím a možnosti sportovce začlenit se do určitého kolektivu - socializace. Sportovci mohou prokázat výkonnost jak sami sobě, tak rodině a širokému okolí. Tím získají touhu po zlepšení výkonů, po vítězství. Díky sportu mají mentálně postižení možnost získat nové kamarády, zvýšit sebevědomí, přispívá také k jejich orientaci ve světě a v neposlední řadě pomáhá také sportovcům s mentálním postižením učit se, trávit volný čas smysluplně a především pozitivně.

Existují také určité problémy, předsudky a limitované představy, které někteří lidé stále mají o schopnostech osob s mentálním postižením. Hodně lidí totiž chápe osoby s mentálním postižením jako jedince neschopné provádět řadu činností, ale tyto lidé mohou s podporou, tréninkem a pod odborným vedením dokázat pravý opak (Tilinger & Lejčarová, 2012).

3.3. INAS-II a SOI

INAS-II

Celý oficiální název v angličtině je International Federation for sport for para-athletes with an intellectual disability. Jedná se tedy o zkratku pro mezinárodní federaci pro paralelní sport pro osoby s intelektovým postižením. Inas byl založen v roce 1986 jako INAS-FHM (Mezinárodní federace sportu mentálně postižených), od roku 1998 do roku 2010 se používal název INAS-FID (Mezinárodní federace sportu intelektově postižených), od listopadu 2010 je oficiálně používána zkratka INAS. Od roku 2012 pak INAS-II (Intellectual Impairment). Cílem této federace je vytvořit možnosti pro sportovce s mentálním postižením na poli sportovního soutěžení v oblasti soutěžního sportu, v oblasti vrcholového sportu, jako jsou Olympijské / Paralympijské hry, při respektování pravidel soutěžení používaných mezinárodními sportovními federacemi.

V INAS-II jsou otevřené soutěže, stejná struktura olympiádě. Federace. Volba této otevřené soutěže je založena na principu normalizace. Účast v těchto soutěžích INAS je založena na výkonnosti sportovce stejně jako ve sportu nepostižených. Veliká nevýhoda je tedy jen jedna kategorie, ve které je možné soutěžit.

INAS nabízí sportovcům s mentálním postižením účast na mezinárodních soutěžích v individuálních sportech, jako jsou atletika, cyklistika, judo, klasické lyžování, sjezdové lyžování, plavání, stolní tenis a tenis. Dále také v kolektivních sportech jako jsou basketbal a fotbal (i futsal). Uvažuje se o přidání voljebalu, vzpírání, nohejbalu, moderní gymnastice apod. Regionální mistrovství i světová mistrovství Inas jsou organizována členskými organizacemi (zeměmi) na základě nabídkového řízení a přidělení (ze strany INAS) ve čtyřletých cyklech (Tilinger 2009).

Světové hnutí Speciálních olympiád (SOI – Special Olympic International)

Program Speciálních olympiád (dále SO) pro osoby s MP založila ve 2. polovině šedesátých let v USA paní Eunice Kennedyová - Shriverová, sestra bývalého prezidenta J. F. Kennedyho. Posláním SO je poskytnout možnost celoročního sportovního tréninku a soutěží v různých druzích olympijských sportů osobám s MP ve věku minimálně 8 let a starším, vytvářet nepřetržité možnosti rozvoje fyzické zdatnosti, prokazovat odvahu, prožívat radost a podílet se na prezentaci talentu, schopností, dovedností a přátelství se svými rodinami, s ostatními sportovci i ve společnosti.

Cílem programu SO je umožnit co největšímu počtu osob s MP pravidelně sportovat a účastnit

se sportovních soutěží bez ohledu na absolutní výkonnost. Tento program má velký význam pro integraci osob s MP, a to od nejnižšího stupně integrace v rámci nácviku určité konkrétní činnosti až po společenskou integraci, kdy sportovci s MP vstupují do veřejně uznávaných a oceňovaných rolí závodníků. Aby byl tento program, na rozdíl od jiných sportovních aktivit, otevřen bez ohledu na stupeň postižení, jsou sportovci zásadně rozdělováni do kategorií podle své výkonnosti a každému z nich se nakonec dostane ocenění a uznání. Vyhrát mohou i sportovci s těžkým stupněm postižení. Mezinárodní program Speciálních olympiád má svá přesná pravidla, vyjadřující základní myšlenku SO, a své stálé orgány (od světových přes kontinentální až po národní). V současné době má přes 160 oficiálně akreditovaných národních členů. Posláním SO je nabídnout osobám s MP pravidelnou sportovní činnost během celého roku. Tato pravidelná odborně vedená sportovní aktivita osob s MP tvoří vlastní olympijský program a může v současnosti zahrnovat 27 letních a 7 zimních sportů.

Vyvrcholením programů SO jsou pak hry SO, které mohou být pořádány na různých úrovních - regionální, národní, mezinárodní, evropské a světové. Základní ideou her SO je nabídnout sportovcům s MP společenství vzájemné rovnosti, akceptování a respektování. Z této myšlenky vychází i principy a zásady, které musí být při hrách SO dodržovány, ať už se jedná o hry na jakékoliv úrovni. Účast na hrách je umožněna všem sportovcům s MP, kteří jsou zapojeni do pravidelné sportovní činnosti ve sportovních klubech. Nejsou stanoveny výkonnostní limity, nikdo není z účasti na hrách předem vyloučen pro nesplnění výkonu. Základním kritériem výběru pro účast je celoroční aktivita a snažení jedince. Účast mentálně postižených na tradičních olympijských rituálech má pro tyto sportovce obzvláště důležitý smysl – je důležité, aby účastníci SO nesli pochodeň, a to nejen z důvodu symbolizování účasti na hrách, ale i z důvodu demonstrace sounáležitosti všech sportovců z celého světa. Speciální olympiády mají svoje logo, symbol a také svůj slib – Kéž vyhraji! Jestli se mi to nepodaří, ať jsem statečný ve svém úsilí! (Kennedy Shriver, 1986).

Dělení finálových skupin

Hry SO nechtějí být hrami pouze pro sportovně zdatné jedince, na druhé straně však nechtějí tyto sportovce z her vylučovat. Proto pojem kvalifikace či výběru zde dostává poněkud jinou náplň než obvykle: jde o to rozdělit závodníky do skupin na základě přibližně stejných pohybových dovedností a schopností (úrovně výkonnosti), aby každý měl stejnou šanci uspět. V každé takové skupině může být maximálně 8 závodníků. K důležité zásadě her patří i to, že odměňování jsou

všichni účastníci. Pro slavnostní vyhlášení výsledků je připraveno 8 stupňů vítězů, závodníci na 1. - 3. místě jsou odměňováni medailemi, na 4. - 8. místě pak barevnou stužkou podle pořadí. Respektování těchto principů přispívá k tomu, že hry SO jsou hrami pohody, radosti a dobré nálady, na kterých vládne zdravý duch sportovního zápolení, kde neúspěch nevede ke smutku a traumatům, neboť radost z účasti je právě tak velká jako radost z vítězství (Tilinger, 2009).

Soutěže speciálních olympiád umožňují sportovcům demonstrovat své sportovní mistrovství získané v průběhu tréninku. Předpokládá se, že v každé soutěži se snaží podat co nejlepší výkon.

Ve speciálních olympiádách jsou vyvinuta modifikovaná pravidla, aby pokud je třeba, maximalizovala úspěšné zařazení sportovce a podněcovala soutěživost na všech úrovních organizace.

Soutěže jsou sestavovány tak, aby sportovec soutěžil s ostatními sportovci podobných schopností ve spravedlivě sestavené skupině. Na základě zkušeností SO se doporučuje sestavovat všechny finálové skupiny tak, aby rozptyl mezi nejlepším a nejslabším výsledkem v rámci jedné skupiny nebyl větší než 10 % na soutěžích SOI a 20 % na soutěžích ČHSO (České hnutí speciálních olympiád).

Primárním faktorem pro dělení do finálových skupin SO jsou schopnosti sportovce. Schopnosti se určují na základě vstupních zaznamenaných výsledků z předchozích soutěží nebo jsou výsledkem z předchozího kola nebo kvalifikačního kola soutěže. Dalšími významnými faktory pro sestavení soutěžních skupin jsou věk a pohlaví.

Zařazení do skupiny se určí na základě data narození sportovce ke dni soutěže. Muži a ženy bývají rozdělováni do následujících věkových skupin: 8 – 11 let, 12 – 15 let, 16 – 21 let, 22 – 29 let, 30 let a více (Kučerová, 2009)

Formulace „minimálního postižení“, které ovlivňuje motorický výkon a je akceptovatelné pro účast na paralympijských hrách Inas-II je vyvinuta po několikaletých výzkumech IPC (mezinárodního paralympijského výboru). Je plně respektovaná ČSMPS (Českým svazem mentálně postižených sportovců). Tato formulace vychází z charakteristiky struktury sportovního výkonu.

Tabulka 2. Schéma formulace minima mentálního postižení pro účast na Paralympiádách – Inas-II, zdroj: e-learningový text FTK.

Bio-fyziologický potenciál	Technický potenciál	Kognitivní potenciál	Emočně-motivační potenciál
Antropometrická data, somatotyp	Dovednosti	Koncentrace	Emoční stabilita
Fyzický potenciál	Čas pro zvládnutí	Anticipace, čtení hry	motivace
		Rozhodovací procesy	Volní úsilí
Osoby s MP: MAJÍ	Osoby s MP: NAUČÍ SE	Osoby s MP: NENAUČÍ SE	Osoby s MP: OSLABENO

Srovnání sportovního hnutí Inas - II a SOI

Hnutí Inas – FID (International Sports Federation for Person with intellectual Disability), je mezinárodní federace, která rozvíjí a dává šanci sportovat osobám s MP a to i na vrcholové úrovni. V ČR má toto hnutí ekvivalent ČSMPS (Český svaz mentálně postižených sportovců), registrující sportovce s IQ pod 75 bodů. ČSMPS je součástí Unie zdravotně postižených sportovců neboli Českého paralympijského hnutí.

ČSMPS má v současné době zavedenu vnitřní klasifikaci A, B a C pro zpřístupnění soutěží i sportovcům s intenzivnějšími kognitivními limity. Klasifikaci však nalezneme pouze v ČR, na mezinárodní úrovni to tak není.

Tabulka 3. Schéma shod a diferencí mezi Inas-II a SOI, zdroj: e-learningový text FTK.

Inas-II vs.ČSMPS Český svaz mentálně postižených sportovců	SO vs. ČHSO České hnutí Speciálních olympiád
Sportovní hnutí	Sportovní hnutí
filosofie normality – vzhledem ke stanoveným limitům, absolutnímu pořadí	filosofie relativity – vzhledem k aktuálnímu výkonu
sportovci s MP s IQ pod 75 bodů	sportovci s MP s IQ pod 75 bodů, sportovci s kombinovanými vadami, partneři
naděje na úspěch nejlepším sportovcům	naděje na úspěch sportovcům všech úrovní dle principu dělení do finálových skupin
nejsou	přizpůsobené sporty
olympijské sporty	olympijské sporty a jejich modifikace
týmové sporty olympijské	týmové sporty olympijské a sjednocené
vedou se národní – světové rekordy, žebříčky	nevedou se národní – světové rekordy, žebříčky
startovné dle požadavků pořadatele	žádné startovné
věcné ceny dle nabídky pořadatele	Žádné věcné ceny
oceňování medailemi prvních tří na stupních vítězů	oceňování celé finálové skupiny na stupních vítězů (medaile, stužky)
možné vlajky a národní symboly	žádné národní vlajky a národní symboly

4 SPECIÁLNÍ OLYMPIÁDY

4.1 Obecné pojetí Speciálních olympiád a charakteristika SO

Co je to Speciální olympiáda? Je to název pro celosvětové sportovní hnutí založené pro osoby s mentálním postižením. Special Olympics International (SOI) je oficiálně uznáno Mezinárodním olympijským výborem a začleněno do struktury světových soutěží. Toto rozhodnutí je závazné pro dodržování všech olympijských myšlenek a zásad, včetně zásady fair play a principů užívání symboliky olympiád a Speciálních olympiád. Posláním Speciálních olympiád je poskytovat osobám s mentálním postižením jakéhokoliv stupně celoroční možnost tréninku a sportovního zápasení v různých olympijských sportech (Válková, 1998).

Speciální olympiády jsou sportovním hnutím, které je určeno osobám s MP, které mají diagnostikováno IQ 75 a níže nebo osobám s vícečetnými vadami na bázi MP. V SO mohou soutěžit jedinci ve věku od 8 let výše (pro národní soutěže a vyšší), pro trénink v programu „mladý sportovec“ od 3 let. Sportovní filosofie SO je založena na principu relativity vzhledem k aktuálnímu výkonu, to znamená na složení finálových skupin dle limitů postižení, prezentovaných aktuálním sportovním výkonem mezi kvalifikací a finále. Posláním Speciálních olympiád je oboustranná výchova a socializace prostřednictvím zlepšování pohybových dovedností a rozšiřování znalostí. Začlenění do programu SO tedy není cíl, ale prostředek cíle vyššího a tedy obecnějšího.

4.2 Historie Speciálních olympiád

1963 - Paní Eunice Kennedy Shriver (sestra prezidenta Johna F. Kennedyho) začíná s jednodenními tábory pro děti i dospělé s mentálním postižením ve svém domě v Marylandu.

1968 - Se konaly první mezinárodní hry Speciálních Olympiád v Chicagu. Relativně vysoká účast asi 1000 jedinců s mentálním postižením z různých koutů světa (26 zemí).

1977 - První mezinárodní zimní hry Speciálních Olympiád se uskutečnily ve Spring Boat Springs, Colorado, USA. Účastnilo se 285 sportovců z 35 států. Závodili ve sjezdovém lyžování, běžeckém lyžování a krasobruslení.

1988 - Mezinárodní Olympijský výbor podepisuje významnou historickou dohodu mezi p.

Samaranchem a Eunice Kennedy Shriver.

1989 - neoficiální výprava s 10 československými sportovci se zúčastnila polských národních her SO ve Varšavě

1990 - oficiální vznik a registrace Čs. hnutí speciálních olympiád

1990 - účast čs. sportovců na evropských hrách SO v Glasgowě

1991 - 1. čs. národní letní hry SO v Praze

1991 - účast na světových hrách SO v Minnesotě v USA

1992 - 1. čs. zimní hry SO v Malé Úpě v Krkonoších

1992 - 2. čs. národní letní hry SO v Bratislavě

1993 - 1. české národní hry SO v Olomouci

1995 - účast na světových letních hrách SO v USA – vstupuje v platnost pravidlo |”čestného soutěžení! – předchůdce pravidla “maximálního úsilí”

1998 - 4. české letní hry SO v Praze - Memoriál Olgy Havlové

2002 - 6. česká letní speciální olympiáda - Olomouc

2003 - Světové letní hry SO v Irsku, zadání SO – rozpracovat, dokumentovat pravidlo čestného soutěžení

2011 – 13. letní Světové hry – v Athénách, změna terminologie – na pravidlo “maximálního úsilí”

2015 – světové hry – Los Angeles

(retrieved 23.2.2015 from world wide web:<http://www.specialolympics.cz/cz/index.htm>)

4.3 České hnutí Speciálních Olympiád

Logo: **Speciální olympiáda**
Česká republika

České hnutí speciálních olympiád (zkratka ČHSO) je oficiálním akreditovaným národním programem Special Olympics Inc. ČHSO v souladu s cíli a pravidly Speciálních olympiád organizuje akce SO v České republice a zajišťuje zapojení ČR do mezinárodních programů SO. ČHSO sdružuje 130 sportovních klubů SO v celé České republice. A do jeho programu pravidelného sportování je zapojeno přes 2500 sportovců s MP v těchto klubech.

Posláním ČHSO je v souladu s mezinárodním programem Speciálních olympiád v první řadě

poskytovat příležitost celoročního sportovního tréninku a sportovních soutěží v různých sportech olympijského typu pro lidi s mentálním postižením ve věku osmi let a výše. Poskytovat jim soustavnou příležitost rozvíjet tělesnou zdatnost, osvědčovat odvalu a odhodlání, prožívat radost, sdílet a rozvíjet dovednosti a přátelství se svými rodinami, ostatními sportovci Speciálních olympiád a celým společenstvím. (retrieved 22.4.2015 from the World Wide Web: <http://www.specialolympics.cz/o-nas/kdo-jsme>)

České hnutí speciálních olympiád (dále jen ČHSO) je dobrovolnou zájmovou organizací, která sdružuje jednotlivce a kolektivy, zapojené do programu speciálních olympiád, a ostatní osoby a organizace, jež se rozhodly podporovat myšlenky programu.

ČHSO vychází z humanitárních ideálů sportování a integrace osob s mentálním postižením v návaznosti na ideje a činnost světového a evropského hnutí speciálních olympiád (Special Olympics Inc. - SOI).

Hlavním cílem ČHSO je rozvíjet a uplatňovat tyto myšlenky. V ČR v koordinaci s mezinárodními orgány speciálních olympiád, ve prospěch rozvoje osobnosti lidí s mentálním postižením, jejich integrace do běžného společenského života a důstojné zapojení ČR do mezinárodního hnutí Speciálních olympiád. Posláním ČHSO je rozšiřovat základnu pro pravidelné a odborně vedené cvičení a sportování mentálně postižených jedinců. ČHSO se stává součástí SOI, přijímajícím v souladu se zákony ČR organizační i obsahové závazky, vyplývající z akreditace ČHSO v SOI. ČHSO se tímto zapojuje do činnosti SOI zejména ve smyslu vytváření podmínek pro reprezentaci ČR na evropských i světových speciálních olympijských hrách. ČHSO se tímto však nevzdává suverenity svého rozhodování a působení v souladu s respektováním specifiky podmínek v ČR. (Tilinger, 2012)

4.4 Pravidlo maximálního úsilí

Pravidlo maximálního úsilí prošlo několika změnami za dobu svého relativně krátkého užívání v SO. Nejdříve se používal název Honest Effort Rule (v ČR Pravidlo čestného soutěžení), který se změnil na Maximum Performance Rule (Pravidlo maximálního úsilí). Změny v pravidle byly provedeny kvůli nejasnostem v jeho výkladu a také kvůli nadměrné sankci k těm, kteří toto pravidlo porušili. Pravidlo maximálního úsilí tedy udává, že trénovaný a pravidelně se připravující sportovec s mentálním postižením, který soutěží čestně a s maximálním úsilím se nemůže v průběhu kvalifikace a finále (v rozmezí dvou dnů) zlepšit v dané disciplíně o více než 10 % (u disciplín 400

m, 800 m, 1500 m, 3000 m, 5000 m, 10 km), 15 % u disciplín vyšší úrovně a 20 % u všech disciplín nízké úrovně. Dříve se dodržovalo pouze pravidlo 15 %. Pokud se tak stane a zlepší se o více procent než je povoleno, je diskvalifikován. Na Světových hrách takový sportovec obdrží stužku s písmenem P jako participant (účastník).

Cílem pravidla maximálního úsilí (MER maximal effort rule) je kontrola chování sportovců v rámci fair-play během rozdělování do finálových skupin, tzv. divisioning. Sportovci musí soutěžit s maximálním úsilím v průběhu celého turnaje, tzn. v kvalifikacích i ve finálových kolech. Systém rozdělování do finálových skupin zajišťuje, aby sportovci soutěžící proti sobě byli na stejné výkonnostní úrovni. Trenér nese důležitou zodpovědnost za přípravu a trénovanost svých sportovců a během soutěže je podporuje a povzbuzuje k co nejlepšímu výkonu. Vzhledem k pravidlu fair-play je nepřipustné nabádání sportovců k nižším výkonům v průběhu kvalifikace. Při porušení pravidla maximálního úsilí dochází automaticky k diskvalifikaci sportovce. Je nezbytně nutné informovat všechny trenéry o významu a fungování tohoto pravidla, které je má podněcovat k systematické a cílevědomé přípravě svých svěřenců na výkon (Horáková, 2014).

V roce 2003 došlo ke změně pravidla technickou komisí SOI. Od té doby je pravidlo užíváno také v ČHSO. Sportovec, který pravidlo poruší, může být diskvalifikován určenou komisí pro sportovní pravidla na dané soutěži. V případě diskvalifikace je takový závodník hodnocen pouze jako „účastník“ finálové skupiny bez nároků na umístění a obdrží účastnickou stužku, zatímco první tři místa jsou oceňována medailemi a zbývající místa stužkou s pořadím 4 – 8. Anglické označení pro účastnickou stužku je P (participant). Důležitou odpovědnost na případném vyloučení nese trenér a může mu pověřenou komisí pro sportovní pravidla na soutěži být zakázáno další vedení sportovce. Cílem pravidla maximálního úsilí je vyloučit kalkulaci se zařazením sportovce do finálové skupiny nižší úrovně, který by tak bezproblémově získal lepší finálové umístění v této skupině.

V případě, že hodnocení nebo záznam výsledků není považován trenérem za správný, je jeho povinností upozornit ředitele soutěže a písemně potvrdit, že jeho svěřenec podal v soutěži extrémně nízký výsledek oproti běžně dosahovaným výkonům (Pravidlo “konečného prohlášení trenéra”). Pravidlo maximálního úsilí totiž počítá s tím, že sportovec může podat v kvalifikaci nízký výkon neodpovídající jeho obvyklé úrovni, přestože soutěží čestně, například z důvodu pádu, závady na výstroji, dezorientace, psychické blokády z nového prostředí atp.).

Podle pravidla maximálního úsilí má trenér možnost, a vzhledem k odpovědnosti za sportovce

především i povinnost žádat o zařazení závodníka do skupiny odpovídající jeho skutečným schopnostem. Hovoříme zde o tzv. „konečném prohlášení trenéra“ (ŠNOBLOVÁ, 2002).

4.5 Účastníci Speciálních Olympiád

Vývoj členské základny v SO má dlouhodobě mírně vzestupnou tendenci. Jak můžeme vidět v tabulce, tak za jeden rok se v České republice zaregistrovalo k soutěžení ve SO dvanáct klubů. Avšak tato vzestupná tendence neplatí u všech sportů SO. Například v plaveckých disciplínách počty startujících závodníků klesají.

Tabulka 4. Zdroj: (zpráva z Valné hromady ČHSO, 18.4.2015).

1995	740 členů	10 oddílů
2006	3649	38 oddílů
2014	3600	130 klubů
2015	3782	142 klubů

Pro účast sportovců s mentálním postižením na Speciálních Olympiádách existuje několik minimálních standartů odborné přípravy a tréninku.

A) Sportovec s mentálním postižením má právo na účast na Speciálních Olympiádách když:

1. Je veden příslušnými trenéry, kteří mají znalosti o Speciálních Olympiádách a mají schopnost efektivně pracovat s lidmi, kteří mají mentální postižení.
2. Rozvíjí svoje sportovní dovednosti a fyzickou zdatnost
3. Se připravuje adekvátně na soutěže SO

B) Procesy, ve kterých jsou definovány minimální standarty pro odbornou přípravu jsou následující:

1. Regiony musí rozvíjet jejich vlastní tréninkové normy jako požadavek před účastí na první soutěži.
2. Žádný soutěžící se nestane závodníkem na SO dříve než je připraven soutěžit. To má zajistit, že každý sportovec získá dovednosti a úroveň fyzické kondice potřebné pro závody SO, tak aby mohl soutěžit smysluplně a bezpečně.

5 ATLETIKA

Je základní součástí Olympijských her od samotného jejich samotného novodobého vzniku v roce 1896, je také základní součástí od vzniků SOI /ČHSO. Soutěží se dle pravidel IAAF, SOI povoluje modifikace disciplín, např. 50 m běh, 50 m chůze, hod kriketovým míčkem. Nevypisují se nedoporučované disciplíny, v nichž by svým neočekávaným jednáním sportovec mohl ohrozit sebe či jiné (skok o tyči, hod oštěpem – diskem – kladivem apod.).

V následujících řádcích se pokusím stručně charakterizovat frekventované atletické disciplíny SO.

Běžecské disciplíny

Běh patří mezi základní lidské lokomoce. Je charakteristický tím, že v určitých fázích pohybu se žádná z končetin nedotýká povrchu, po kterém se pohyb vykonává. Při běhu se neustále opakuje základní prvek, kterým je běžecský krok. Rychlost běhu je ovlivněna délkou a frekvencí jednotlivých kroků. Běh je tedy z biomechanického hlediska mnohem jednodušší na provedení než jiné technické disciplíny v atletice. Cílem je přemístění těžiště po startovní dráze v co nejkratším čase. Ten kdo běží, se neustále snaží minimalizovat vertikální i horizontální výchylky svého centrálního těžiště. V technice běhu se rozlišují dva základní způsoby. Prvním je šlapavý způsob, který se používá především pro starty a zrychlení. Druhý způsob je švihový, který se pak používá k udržení rychlosti a pokračování běhu. Dle vzdálenosti můžeme běhy dělit do tří skupin. A to běhy na krátké vzdálenosti (sprinty), běhy na střední vzdálenosti a běhy na dlouhé vzdálenosti.

Běhy na krátké vzdálenosti patří mezi cyklické disciplíny. Vyznačují se relativně krátkým trváním a maximální intenzitou pohybové činnosti. Cílem je překonat danou vzdálenost v co nejkratším čase. Rozhodující pohybovou schopností je rychlost. Přestože hovoříme o jednoduché pohybové struktuře, při její realizaci je důležitá psychická stránka – schopnost koncentrace volního úsilí v krátkém čase, mobilizační pohotovost. Při běhu na 400 m se připojuje nutnost odolnosti vůči nepříznivým pocitům a vůle.

Běhy na střední a dlouhé tratě patří také mezi cyklické disciplíny. Cílem je překonat relativně dlouhou vzdálenost v co nejkratším čase. Rozhodující pohybovou schopností je vytrvalost. Nároky na organismus sportovce jsou odlišné podle délky tratě. Z psychologického hlediska je důležité volní úsilí, soustředění při monotónní činnosti, překonání únavy (ŠNOBLOVÁ, 2002). V SO jsou modifikované malé disciplíny v běhu a především v chůzi, dále veškeré olympijské od 100 m až do půlmaratonu, taktéž 110 překážek (minimální účast závodníků). Tyto modifikace vznikají proto, aby i sportovci s horší fyzickou či motorickou výbavou mohli plnohodnotně soutěžit na soutěžích SO.

Skoky

Skoky v atletice spadají do technických disciplín. Můžeme je rozdělit a dvě základní skupiny. Na vertikální skoky, kam patří skok do výšky a skok o tyči a na horizontální, kam patří skok do dálky a trojskok. Ve Speciálních olympiádách se však ve ve všech skokanských disciplínách nesoutěží. Cílem skokanských disciplín je tedy dosažení co nejdelšího, popřípadě co nejvyššího skoku. Z hlediska pohybových schopností se tu výrazně uplatňují rychlostně- silové schopnosti. Důležitým faktorem jsou ovšem také koordinační schopnosti. Společným znakem skokanských disciplín je velmi krátká doba trvání výkonu při maximální intenzitě zatížení. Velmi důležitým předpokladem je výbušnost dolních končetin. Klíčovým bodem všech skokanských disciplín je spojení rozběhu s odrazem. Ve Speciálních olympiádách se však ve ve všech skokanských disciplínách nesoutěží. V SO se soutěží např. ve skoku do dálky z místa, dálka s rozběhem, výška, skok o tyči je však nedoporučovaný. V trojskoku je možné dle pravidel atletiky SO vypisovat souře, ale prakticky se nerealizuje a dosud na žádných světových či evropských hrách ještě jako soutěž nebyl.

Hody a vrhy

Atletické vrhy a hody zařazujeme mezi technické disciplíny rychlostně-silového typu s acyklickým průběhem pohybu. Podle pohybového průběhu se vrhy a hody dělí na posuvné a otáčivé. Vrhy patří mezi acyklické disciplíny. Mezi posuvné řadíme vrh koulí, hod míčkem, hod oštěpem. Otáčivý pohyb představují např. hod diskem, hod kladivem, vrh koulí rotační technikou. Opět se v Speciálních olympiádách nesetkáme se všemi těmito technikami a disciplínami. Dalším charakteristickým znakem vrhů a hodů je postupné zapojování jednotlivých svalových segmentů těla s narůstající rychlostí. Například hod kriketovým míčkem je velmi dobrou přípravou pro hod oštěpem. Patří mezi jednoduché atletické disciplíny, protože vychází z přirozeného švihů bez nároků na vedení náčiní po dobu odhodu. Opět se v Speciálních olympiádách nesetkáme se všemi těmito technikami a disciplínami.

V SOI – hod kriketovým/softbalovým míčkem 150 gr., střední – 350 gr – což v českých podmínkách nahrazuje tradiční hod granátem. Od evropských atletických her SO v r. 2005 byl hod granátem stejné váhy prohlášen za “militaristický” a změněn na hod softbalovým míčkem stejné váhy – 350 gr. Hod oštěpem – původně nedoporučovaný, je zařazen v modifikaci “mini-oštěpu” (plastový, molitanový délky 50-70 cm), a to od světových her v Šanghaji, kdy proběhly tzv. “kliniky”. Od světových her v Aténách zařazován jako oficiální disciplína.

5.1 Atletické disciplíny SO

Nyní si přiblížíme atletické disciplíny, ve kterých se závodní na SO. V tabulkách níže můžeme vidět jejich rozdělení.

Závodníci mohou být zařazeni do jedné ze tří úrovní (A - malé, B - střední nebo C - velké). U jednoho sportovce nelze kombinovat disciplíny ze skupiny A a B/C. Ovšem disciplíny ze skupiny B a ze skupiny C kombinovat lze.

Tabulka 5: Atletické disciplín ve Speciálních olympiádách – skupina A (malé disciplíny)

Zkratka:	Název disciplíny:	Zkratka:	Název disciplíny:
AT025M	Běh 25 m	AT100W	Chůze 100 m
AT050M	Běh 50 m	ATSTLJ	Skok daleký z místa
AT025W	Chůze 25 m	ATSOBT	Hod míčkem (150g)
AT050W	Chůze 50 m		

Tabulka 6: Atletické disciplíny ve Speciálních olympiádách – skupina B (střední disciplíny)

Zkratka:	Název disciplíny:	Zkratka:	Název disciplíny:
AT100M	Běh 100 m	ATHIJP	Skok vysoký
AT200M	Běh 200 m	ATLNJP	Skok daleký
AT400M	Běh 400 m	ATSOBG	Hod 350g soft
AT1500M	Běh 1500 m	AT300MJ	Hod 300g ženy
AT200W	Chůze 200 m	AT400MJ	Hod 400g muži
AT400W	Chůze 400 m	ATSP3W	Vrh koulí 3kg ženy
AT800W	Chůze 800 m	ATSP4M	Vrh koulí 4kg muži
AT4X1R	4x100 m štafeta	ATPNTN	pětiboj
AT4X4R	4x400 m štafeta		
AT4U1R	4x100 m štafeta sjednocená		

Tabulka 7: Atletické disciplíny ve Speciálních olympiádách – skupina C (velké disciplíny)

Zkratka	Název disciplíny	Zkratka	Název disciplíny
AT800M	Běh 800 m	AT 4x400	Štafeta 4x400 m
AT5000	Běh 5000 m	ATMRTN	maratón
AT3000	Běh 3000 m	ATHAMA	půlmaratón
AT10KM	Běh 10 000 m		

5.2 Dělení do finálových skupin

Soutěže speciálních olympiád umožňují sportovcům aby ukázali své sportovní mistrovství, které získali v průběhu tréninkových cyklů. Obecně předpokládáme, že v každé soutěži se snaží podat co nejlepší výkon.

Ve speciálních olympiádách jsou vyvinuta modifikovaná pravidla tak, aby pokud je potřeba, maximalizovala úspěšné zařazení sportovce a podněcovala soutěživost na všech úrovních organizace.

Soutěže jsou sestavovány tak, aby sportovec soutěžil s ostatními sportovci podobných schopností ve spravedlivě sestavené skupině a tím měl šanci na úspěch. Na základě zkušeností SO se doporučuje sestavovat všechny finálové skupiny tak, aby rozptyl mezi nejlepším a nejslabším výsledkem v rámci jedné skupiny nebyl větší než 10 % na soutěžích SOI a 20 % na soutěžích ČHSO (Českého hnutí speciálních olympiád).

Nejdůležitějším faktorem pro dělení do finálových skupin SO jsou schopnosti sportovce. Schopnosti se určují na základě vstupních zaznamenaných výsledků z předchozího kola nebo kvalifikačního kola soutěže. Dalšími neméně významnými faktory pro sestavení soutěžních skupin jsou věk a pohlaví. Zařazení do určité skupiny se určí na základě data narození sportovce ke dni soutěže. Muži a ženy bývají rozdělováni do následujících věkových skupin: 8 – 11 let, 12 – 15 let, 16 – 21 let, 22 – 29 let, 30 let a více (Kučerová, 2009).

6 CÍL

6.1 Vymezení problému

Problém: pravidlo maximálního úsilí, dříve pravidlo čestného soutěžení (anglicky honest effort rule) viz. kapitola 5.4, je napadáno, nejčastěji nepoučenými trenéry, jelikož s ním nejsou ztotožněni. Jsme však přesvědčeni, že platí. Již bylo ověřeno v atletických disciplínách v práci Šnoblové K., která analyzovala výsledky světových a evropských her SO. Potvrdila platnost tohoto pravidla. Na základě této práce se v ČHSO zavedlo: „malé disciplíny“ – 20 %, ostatní – 15 % v souladu se světovými pravidly SO, „velké disciplíny“, tj. běhy nad 800 m – 10 %. Současně uvedla, že mezi světovými oštěpaři je rozdíl v kolísání výkonů za celou sezónu 3 – 4 %. Kučerová L. ve své práci analyzovala výsledky českých her SO. Ověřovala návrhy, vyplývající z práce Šnoblové, především „malé“ disciplíny. Toto pravidlo pak bylo v ČHSO akceptováno, zařazeno do školení rozhodčích a řeší se podle toho všechny výsledky kvalifikace a finále atletiky v ČHSO. V plavání však pravidlo maximálního úsilí ověřeno nebylo a proto jsem se rozhodl toto téma zpracovat.

Explanace: Toto pravidlo není všem doposud zcela zřejmé, setkáváme se dokonce i s případy, že sami trenéři toto pravidlo neznají vůbec nebo ho nechápou. Z mého malého průzkumu mezi intaktní populací se ukázalo, že o tomto pravidle v SO vůbec nikdy neslyšeli a ani si nedokáží představit k čemu by mohlo sloužit. Někteří dokonce ani nevěděli, co jsou to Speciální olympiády. Když bych měl vyčíslit v procentech, kolik lidí z intaktní populace toto pravidlo nikdy neslyšelo, dostali bychom se na číslo 99 %. A to je jeden z důvodů, proč se v této práci pokusím pravidlo maximálního úsilí analyzovat z praxe.

Cílem této diplomové práce je posouzení platnosti a realita pravidla maximálního úsilí u atletů ve Speciálních Olympiádách na světové úrovni. Platnost tohoto pravidla budeme tedy posuzovat z výsledků světových her SO Athény 2011.

6.2 Cíl diplomové práce

Cílem této diplomové práce je posouzení platnosti pravidla maximálního úsilí a jeho odezva v praxi atletů ve Speciálních olympiádách na světové úrovni v návrhu tří stupňů obtížnosti. Platnost tohoto pravidla budeme tedy posuzovat z výsledků na světových her SO v Athénách v roce 2011.

6.3 Úkoly

Ke správnému a řádnému splnění cíle této diplomové práce je zapotřebí věnovat se těmto úkolům:

- zajistit dostatečné množství literárních zdrojů k tématu, prostudovat je a provést jejich analýzu
- zajistit výsledky z atletických disciplín světových her
- porovnat kvalifikační a finálové výsledky sportovců Speciálních olympiád podle vnitřních ukazatelů (úrovní obtížnosti atletických disciplín)
- porovnat podle vnějších ukazatelů ukazatelů (pohlaví, země, plavecká disciplína...)
- Zpracovat závěrečnou zprávu (diplomovou) s dokumentací a formulovat doporučení pro praxi v ČHSO a SO Europe/Euroasia.

6.4 Výzkumné otázky

1. Nalezneme častější porušení pravidla u mužů či žen?
2. Je větší výskyt porušení pravidla u některého konkrétního státu?
3. Je rozdíl v počtu porušení pravidla mezi jednotlivými atletickými disciplínami v rovinách obtížnosti A-B-C?

7 METODIKA PRÁCE

7.1 Soubor účastníků

V této diplomové práci jsem provedl detailní analýzu výsledků atletických disciplín ze Světových her Speciálních olympiád Athény 2011. Účastníci byli tedy sportovci s mentálním postižením ze všech koutů světa. Přímý kontakt s atlety nebyl třeba. Využil jsem zaevidované výsledky, které byly zavěšené na oficiálních webových stránkách Speciálních olympiád specialolympics.org. Počet závodníků soutěžících v atletických disciplínách byl na těchto Světových hrách velmi vysoký. Celkem jsem do tabulky zaznamenal přes 1000 atletů a cca 2500 výsledků, jelikož jsem zapisoval kvalifikační výsledky a následně výsledky finálové a někteří sportovci starovali ve více disciplínách.

7.2 Sběr dat

Výsledky ze Světových her Athény 2011 jsem vyhledal jak už jsem se zmínil výše na oficiálních webových stránkách specialolympics.org v sekci results (výsledky). Tyto výsledky jsem zapsal do excelové tabulky. Zapisoval jsem tedy kvalifikační i finálové výsledky. To však neplatí pro disciplíny jako 10.000m běh či ½ maratón. Zde samozřejmě kvalifikace nebyla. Sběr dat byl v této práci stěžejní, jelikož platnost pravidla maximálního úsilí a škálování disciplín na A, B a C je striktně závislý na těchto výsledcích.

7.3 Zpracování dat

Samotné zpracování dat bylo časově velmi náročné, jelikož atletické disciplíny jsou u sportovců Speciálních olympiád velmi oblíbené. Obzvláště pak disciplíny ze skupiny A (malé) či B (střední). Pomocí deskriptivní statistiky jsem zpracovával prakticky všechny výsledky a následně je zapisoval do tabulek nebo z nich tvořil grafy. Celkově jsem zpracoval výsledky od více než 1000 atletů. Toto zpracování výsledků v Excelu, následné vytvoření grafů a popis výsledků mi zabralo cca 100 hodin práce na PC. Práce s vyhledáváním a seřazením těchto výsledků nebyla jednoduchá, jelikož výsledky na oficiálních stránkách specialolympics.org nebyly seřazeny postupně dle kvalifikace a posléze finále, ale volně po skupinách. Takže bylo potřeba zapsat nejdříve všechny sportovce v kvalifikacích z konkrétní disciplíny a potom se vrátit opět na začátek disciplíny a znovu ji celou

projet, vyhledávat a přiřazovat výsledky z finálových kol té které disciplíny. Při zapisování dalších výsledků z jiné atletické disciplíny jsem si musel dávat veliký pozor, abych sportovce nezapsal dvakrát, jelikož někteří soutěží ve více disciplínách. V opačném případě bych měl neobjektivní počet sportovců a výsledek by mohl být zkreslený. Co se týče vyhodnocování výsledků kvalifikace a finále a jejich procentuálních rozdílů pro zjištění o kolik procent se sportovec zlepšil mi pomohl vypracováním matic pro výpočty v Excelu Roman Dittrich, kterému tímto chci poděkovat.

7.4 Postup (organizace výzkumu)

Nejdříve ze všeho jsem musel zajistit výsledky ze Světových her Athény 2011. Ty byly zavěšeny na webových stránkách, avšak bylo je potřeba zapsat do tabulky a rozřadit je, tak jsem jsem se zmínil v kapitole zpracování dat. Výzkum tedy neprobíhal v terénu, ale doma či v knihovně. O to bylo však zpracování výsledků složitější. Kdybych výsledky přímo na soutěži zpracovával, bylo by to o to jednodušší, že bych přesně znal systém jejich zapisování atp. V případě výsledků z těchto Světových her Athény 2011 jsem nejdříve musel porozumnět onomu systému, jakým zde byly uváděny a až posléze je zapisovat do připravené tabulky.

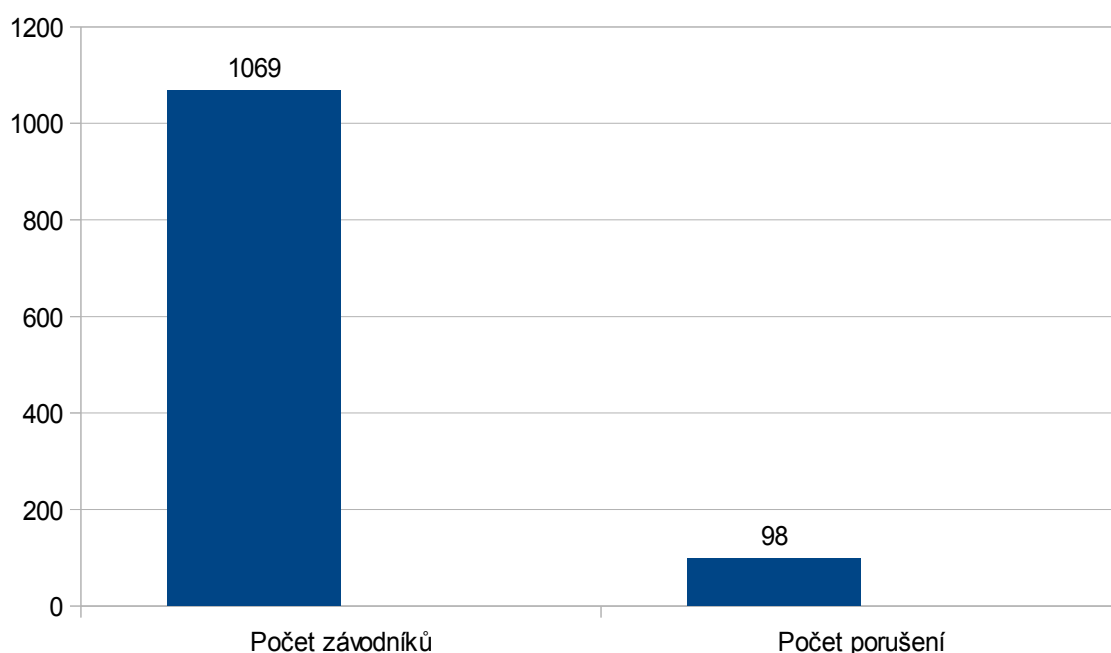
8 VÝSLEDKY

8.1 Přehled stěžšjních výsledků

Celkem se na letních Světových hrách v Athénách 2011 soutěžilo ve 30-ti atletických disciplínách od běhu na 25 metrů až po půl maraton. Zúčastnilo se 1069 závodníků. Z toho 500 žen a 569 mužů . což je 46,8 % žen a 53,2 % mužů. Toto procentuální vyjádření je téměř totožné jako u plaveckých disciplín také na Světových hrách Athény 2011, kde se zúčastnilo 48,3 % žen a 51,7 % mužů. Co se týče porušení pravidla maximálního úsilí, tak v atletických disciplínách z celkového počtu 1069 závodníků, toto pravidlo porušilo 98 závodníků, to je 9,2 %. Největší počet porušení pravidla jsme zaznamenali u skoku dalekého a to 13 krát. Následuje disciplína 400 m běh, ve které bylo porušeno pravidlo 12 krát, v disciplíně 200 m běh 9 krát, 800 m běh 7 krát, hod míčkem 150 gramů 7 krát, vrh koulí ženy 3 kg 5 krát, 4 x 100 m štafeta 6 krát, 100 m chůze 6 krát, 25 m běh 5 krát, 4 x 400 m štafeta 4 krát, vrh koulí muži 4 kg 3 krát, skok daleký z místa 3 krát, 100 m běh 3 krát, 3.000 m běh 2 krát, 5-ti boj 400 m běh 2 krát, 5-ti boj celkově 2 krát a v 5-ti boji vrh koulí, 5-ti boji skoku dalekém, 5.000 běhu, 1.500 m běhu, 800 m chůzi, 50 m běhu, 300 gramů oštěpu žen a 400g oštěpu mužů pouze jeden krát. V ostatních disciplínách jako jsou 10.000 m běh, ½ maraton, 5-ti boj 100 m běh, skok vysoký a 5-ti boj skok vysoký neporušil pravidlo maximálního úsilí žádný závodník. Nyní si tyto výsledky můžeme přehledně prohlédnout v níže uvedených grafech.

Graf 1: Celkový počet závodníků ku počtu závodníků, kteří porušili pravidlo maximálního úsilí

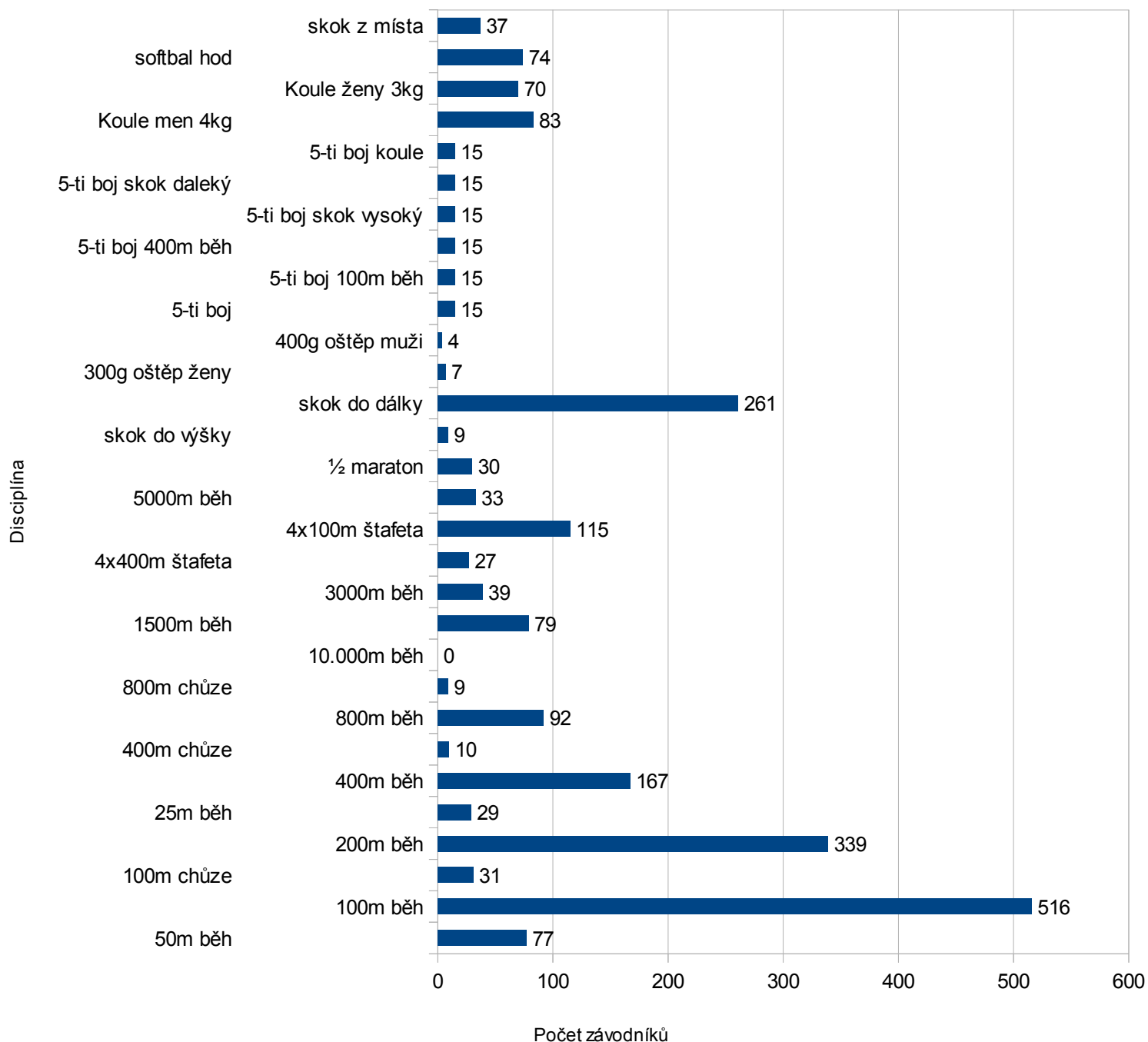
Celkový počet závodníků ku počtu závodníků, kteří porušili pravidlo maximálního úsilí

Celkový počet závodníků v atletických disciplínách na těchto Světových hrách bylo 1069. Z toho porušilo 98 závodníků pravidlo maximálního úsilí, což je 9,2 %. Zajímavý je ovšem ten fakt, že pouze 27 závodníků bylo oficiálně dle výsledkových listin diskvalifikováno. Ostatních 71 diskvalifikováno nebylo. To můžeme přičítat jistě benevolenci ze strany rozhodčích nebo také úmyslu. Další zajímavostí je to, že v disciplínách jako 25 m běh, 400 m chůze či 4 x 400 m štafeta byly diskvalifikace provedeny naprosto správně a nenašel jsem žádnou chybu. Tudíž navíc žádného sportovce, který by pravidlo porušil a nebyl diskvalifikován. Skoro přesné to bylo také u disciplín 100 m chůze, 400 m běh a 4 x 100 m štafeta, kde jsem našel například pouze jednu či dvě chyby. V ostatních disciplínách sportovci, kterých je většina dle výsledkových listin diskvalifikováni nebyli, ikdyž jasně porušili pravidlo maximálního úsilí.

Graf 2: Počet závodníků startujících v jednotlivých disciplínách

Počet závodníků startujících v jednotlivých disciplínách

Z tohoto grafu je zcela zřejmé, že největší zájem je o disciplíny ze skupiny B, ve kterých se uplatňuje pravidlo maximálního úsilí 15 %. U disciplín jako jsou 100 m běh či 200 m běh

můžeme vidět jak velký je o ně zájem. Následuje skok daleký a 400 m běh. Oproti tomu o tzv. velké disciplíny jako jsou 3.000 m běh, 5.000 běh apod byl nejmenší zájem.

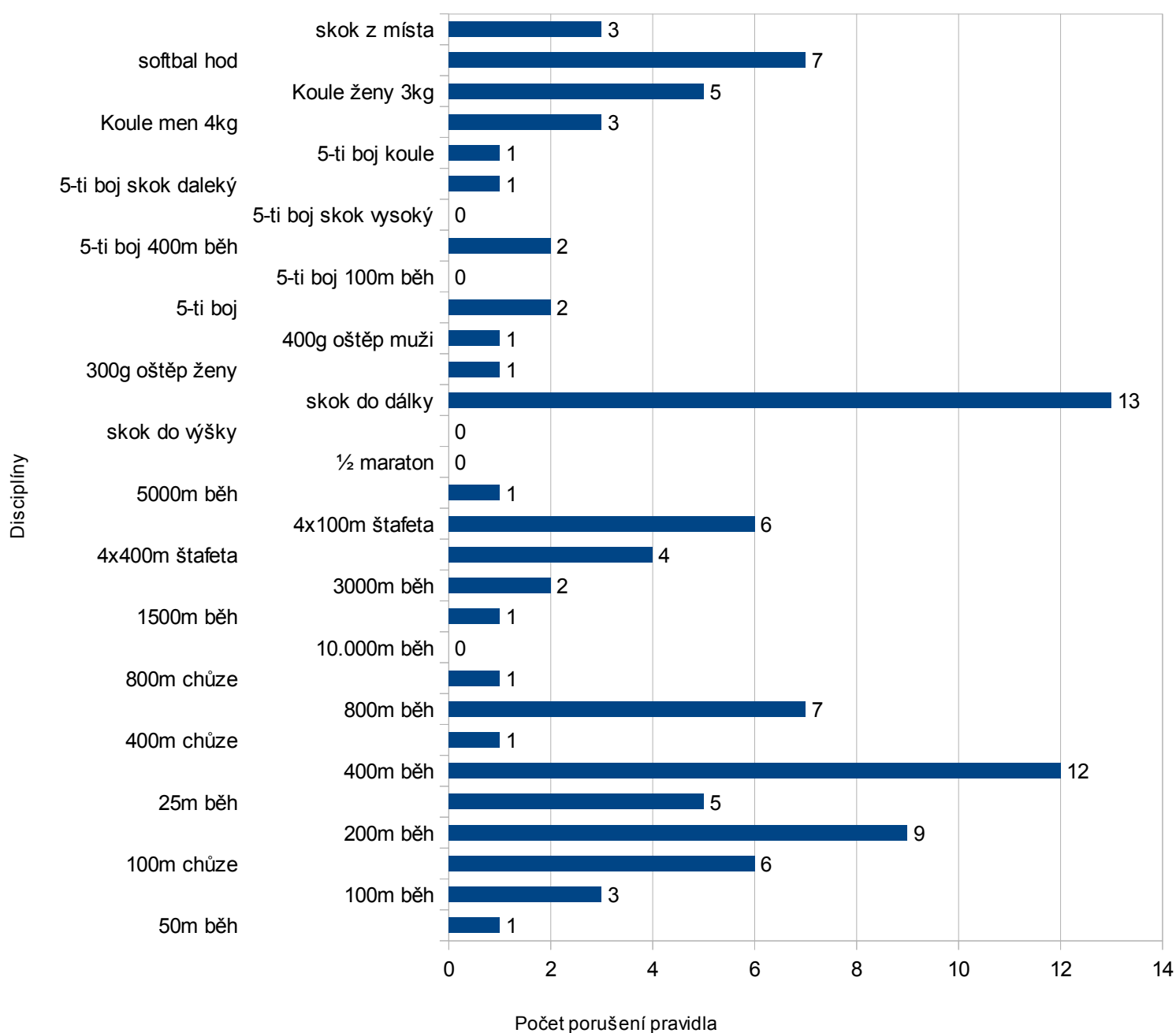
Tabulka 8: Počet závodníků v jednotlivých disciplínách ku počtu závodníků, kteří porušili pravidlo maximálního úsilí

Disciplína	Počet závodníků	Počet porušení / Procento %
50m běh	77	1 1,29%
100m běh	516	3 0,58%
100m chůze	31	6 19,35%
200m běh	339	9 2,65%
25m běh	29	5 6,89%
400m běh	167	12 7,18%
400m chůze	10	1 10%
800m běh	92	7 7,60%
800m chůze	9	1 11,11%
10.000m běh	0	0 0%
1500m běh	79	1 1,26%
3000m běh	39	2 5,12%
4x400m štafeta	27	4 14,81%
4x100m štafeta	115	6 5,12%
5000m běh	33	1 3,03%
½ maratón	30	0 0%
Skok vysoký	9	0 0%
Skok daleký	261	13 4,98%
300g oštěp ženy	7	1 14,2%
400g oštěp muži	4	1 25%
5-ti boj	15	2 13,3%
5-ti boj 100m běh	15	0 0%
5-ti boj 400m běh	15	2 13,3%
5-ti boj skok vysoký	15	0 0%
5-ti boj skok daleký	15	1 6,6%
5-ti boj koule	15	1 6,6%
Vrh koulí 4kg muži	83	3 3,61%
Vrh koulí 3kg ženy	70	5 7,14%
Hod míčkem 150g	74	7 9,45%
Skok z místa	37	3 8,10%

V této tabulce můžeme vidět velmi přehledně počet sportovců, kteří startovali v jednotlivých disciplínách a hned vedle počet sportovců, kteří v té dané disciplíně porušili pravidlo maximálního úsilí. Ve třetím sloupci pak vidíme počet porušení pravidla maximálního úsilí v procentech, ty uvádím pro reálné srovnání ve kterých disciplínách se porušení pravidla vyskytuje nejvíce.

Graf 3: Počet porušení pravidla maximálního úsilí v jednotlivých disciplínách

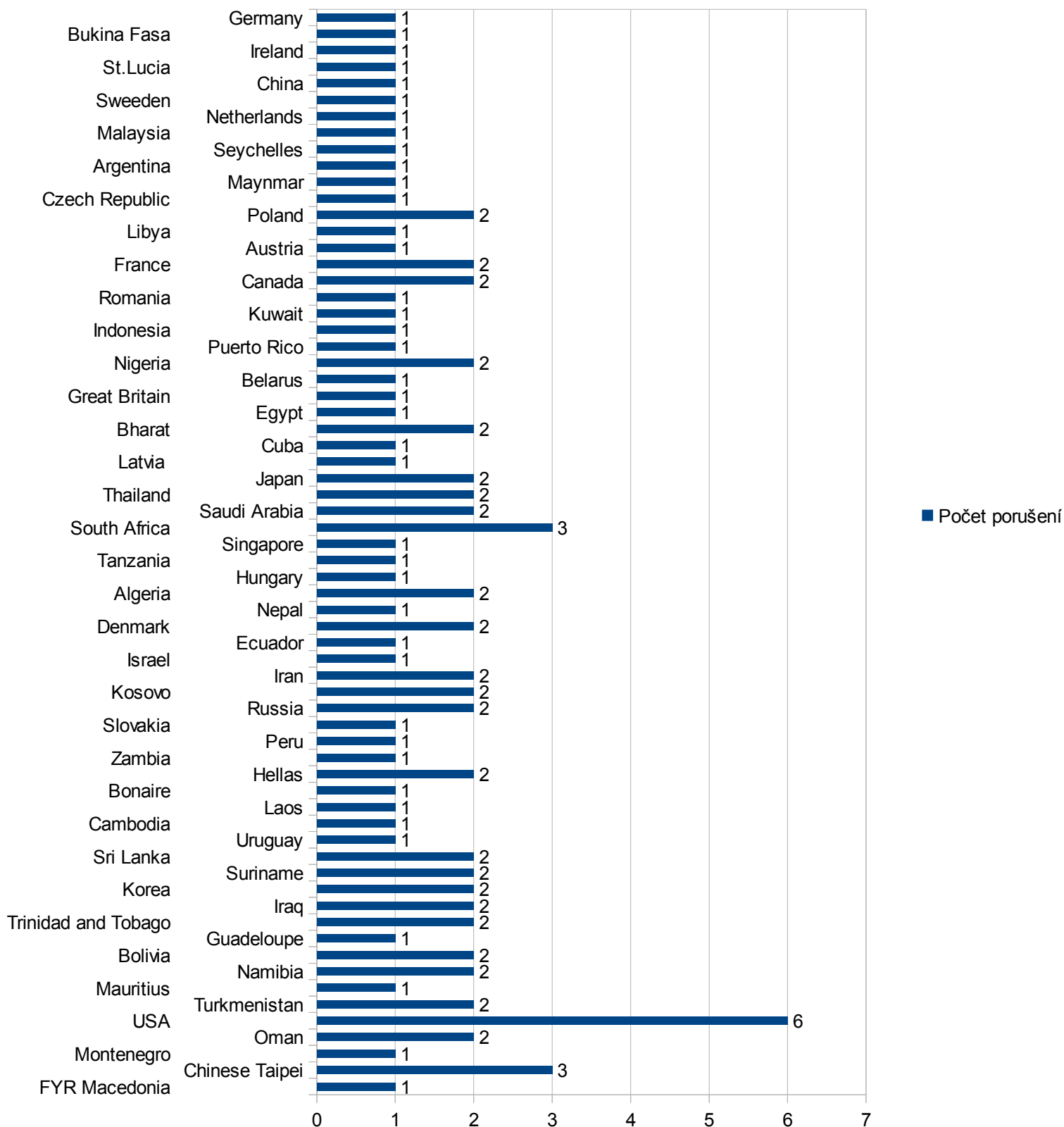
Počet porušení pravidla maximálního úsilí v jednotlivých disciplínách

Co se týče porušení pravidla maximálního úsilí v jednotlivých disciplínách, nevidíme v žádné z nich většinovou převahu či nějaký větší výkyv. Za zmínku stojí například disciplíny jako skok daleký (13 porušení), 400 m běh (12 porušení) a 200 m běh (9 porušení). V těchto třech disciplínách došlo k nejvyššímu počtu porušení pravidla maximálního úsilí. Tento fakt lze však velmi lehce vysvětlit, jelikož v těchto disciplínách, jak jsem již uváděl výše, startovalo největší množství závodníků. Tím pádem je logické, že mají nejvyšší čísla v počtu porušení pravidla.

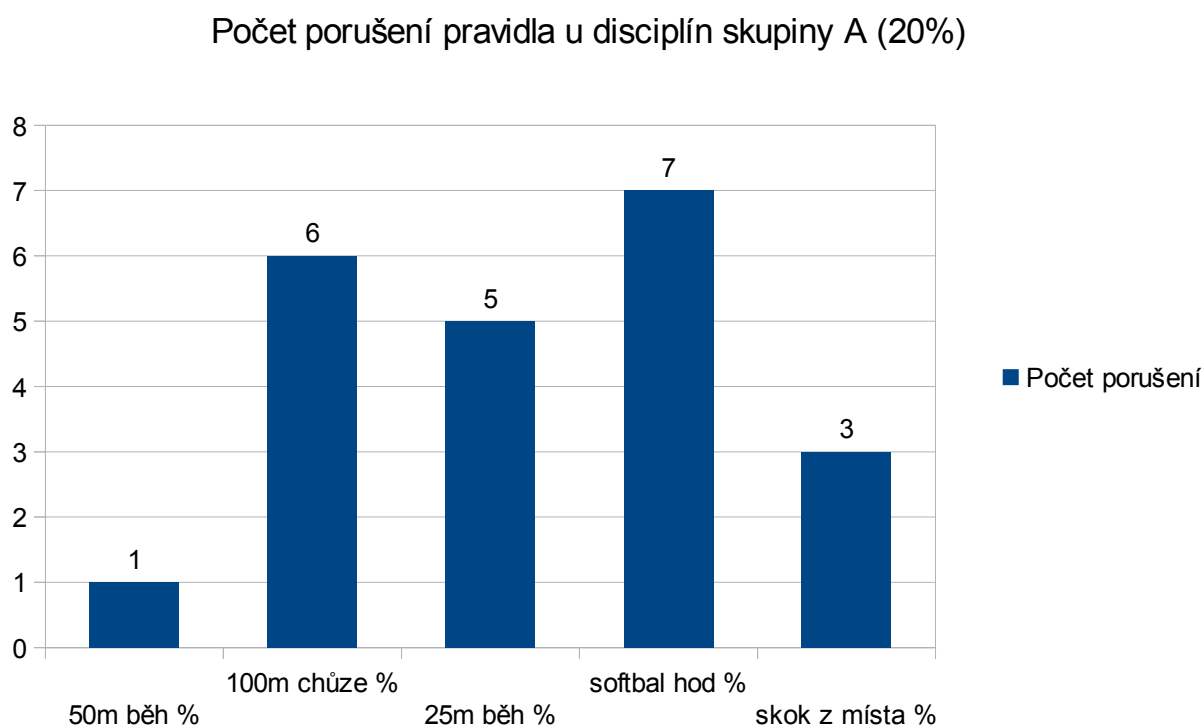
Graf 4: Počet porušení pravidla u zemí, které pravidlo maximálního úsilí porušily

Počet porušení pravidla u zemí, které porušily pravidlo maximálního úsilí.

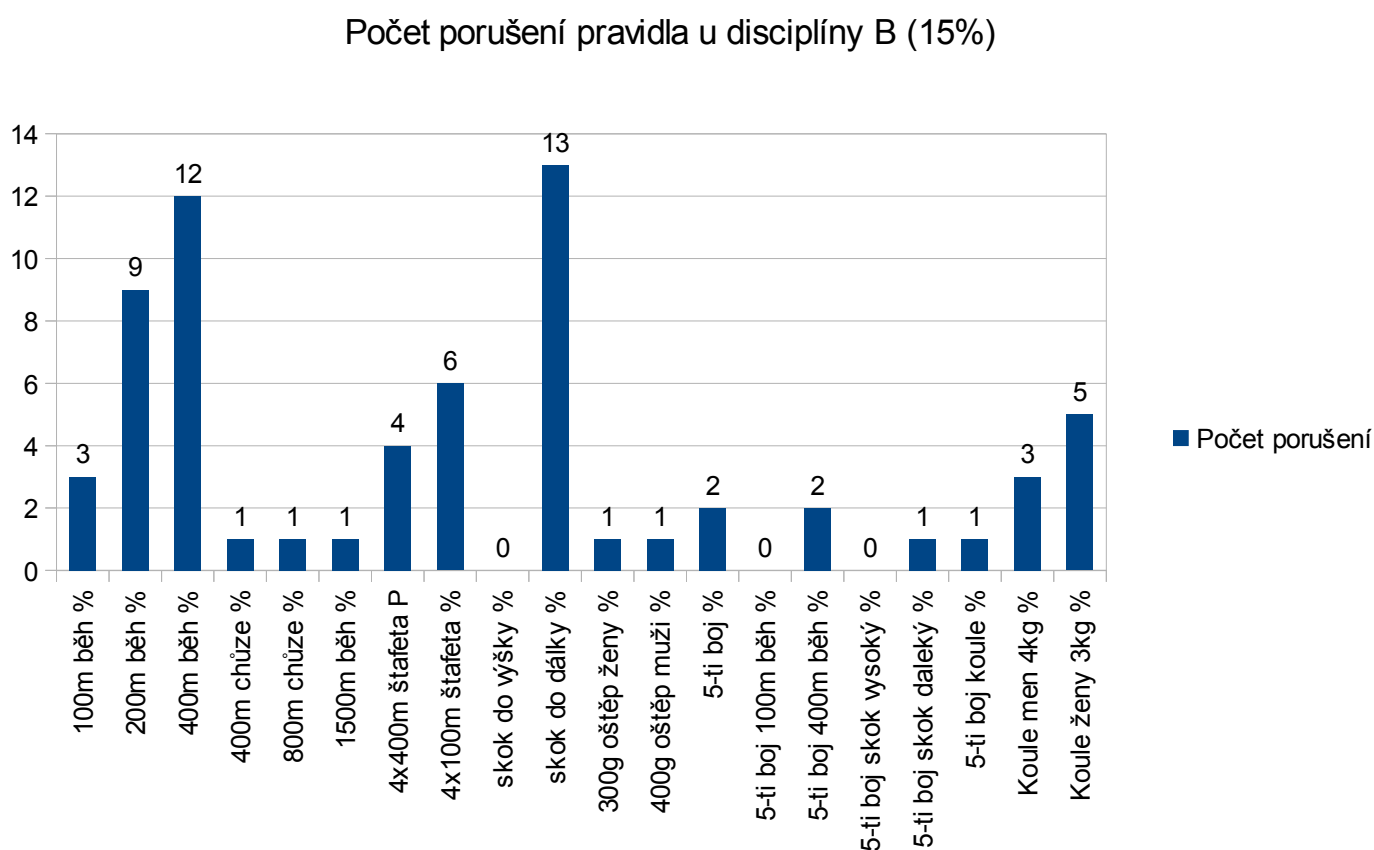
Jestliže se podíváme na jednotlivé země, které porušili pravidlo maximálního úsilí a především na počty, zjistíme, že v atletických disciplínách nenalezneme opět žádný výrazný výkyv. Tudiž nelze říci, že některá země by porušovala pravidlo maximálního úsilí méně či více. To značí fakt, že sportovci i jejich trenéři jsou s pravidlem maximálního úsilí srozuměni a dodržují základní pravidla Speciálních olympiád. Za zmínku stojí akorát USA, která měla 6 porušení pravidla. To je však lehce vysvětlitelné opět větším počtem závodníků oproti jiným zemím.

Graf 5: Počet porušení pravidla maximálního úsilí u disciplín ve skupině A (20 %)

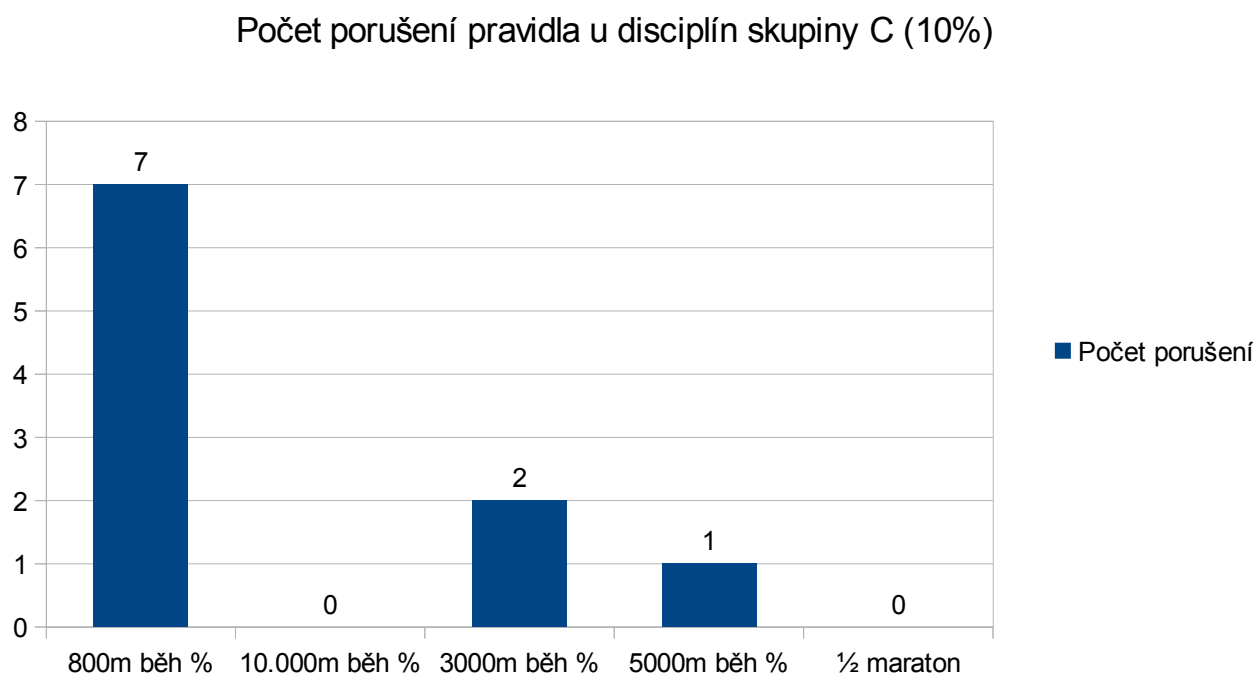
V těchto tzv. malých disciplínách, ve kterých se závodník nesmí zlepšit mezi kvalifikací a finále o více než 20 % můžeme podle předpokladů objevit větší výskyt porušení pravidla maximálního úsilí. Ten však není vyjádřen závratným počtem porušení pravidla, ale poměrem startujících závodníků ku počtu porušení pravidla v nich. Jelikož v těchto disciplínách staroval relativně malý počet závodníků, jsou proto počty porušení jako u hodku míčku (7 porušení), 100 m chůze (6 porušení) a 25 m běh (5 porušení) relativně vysoké.

Graf 6: Počet porušení pravidla maximálního úsilí u disciplín ve skupině B (15 %)

Počty porušení pravidla u tzv. disciplín střední obtížnosti, kde platí pravidlo maximálního úsilí 15 %, jsou nejvyšší. To je však zapříčiněno jak už jsem uvedl výše tím, že se jedná o disciplíny velmi oblíbené, ve kterých startuje ohromný počet závodníků. Tím pádem tyto počty porušení pravidla nevypovídají o tom, že by se pravidlo v nich aplikované porušovalo o mnoho více. Poměr mezi počty startujících a počty porušení je menší než u jiných disciplín.

Graf 7: Počet porušení pravidla maximálního úsilí u disciplín ve skupině C (10 %)

Disciplíny ze skupiny C, tzv. velké obtížnosti jsou dle očekávání nejméně žádané. To je zcela zřejmé z počtu závodníků, kteří v nich startují. Pravděpodobně je to zapříčiněno nedostatečnou vůlí osob s mentálním postižením, kteří mají v oblibě disciplíny s kratšími vzdálenostmi. V těchto tzv. velkých disciplínách se uplatňuje pravidlo maximálního úsilí 10 %. Dle předpokladů zde nenalezneme velké množství porušení tohoto pravidla, stejně jako velké množství závodníků. To se může vysvětlit tím, že v těchto disciplínách startují závodníci, kteří jsou opravdu systematicky vytrvalostně trénováni dle pravidel SO. Výjimku však můžeme vidět u disciplíny 800 m běh, ve které bylo pravidlo porušeno 7 krát při počtu startujících 92.

9 DISKUSE

Z globálního hlediska lze říci, že pravidlo maximálního úsilí v atletických disciplínách má svoje opodstatnění a je zcela platné a potřebné, jelikož na výsledcích je jasně vidět, že rozdíly mezi kvalifikací a finále opravdu jsou. Především zlepšení se velmi často u těchto závodníků vyskytuje a někdy jsou to čísla jako 30, 40 a dokonce i 50 % a to už je jasně vidět, že závodník neměl svůj den nebo je opravdu netrénovaný a tyto rozdíly onu netrénovanost potom pomohou podhalit a je diskvalifikován. Samozřejmě se setkáváme mezi výsledky, že dojde u závodníka ke zhoršení ve finále. A stejně jako u zlepšení se mnohdy nejedná pouze o malá procenta. U závodníků, kteří se ve finále oproti kvalifikaci zhoršili však vylučujeme úmysl a tím pádem podvádění, jelikož by on sám či jeho trenér nechtěli aby se umístil pod stupni vítězů. Zde se téměř jistě zapojila tréma, zhoršil zdravotní či psychický stav nebo se zde vložil jiný faktor, kvůli kterému závodník podal ve finále horší výkon než v kvalifikaci. Rozčlenění disciplín na tři úrovně je taktéž vhodné a není třeba hledat jiné východiska. Systém 10 %, 15 %, 20 % je tedy zcela dostačující. Možná by se dalo upravit pravidlo maximálního úsilí pro malé disciplíny kategorie A, kde platí 20 %, což je dle mého názoru zbytečně hodně. Co se tedy týče malých disciplín skupiny A, kde je uplatňováno pravidlo 20 %, zde bych doporučil na základě analýzy výsledkových listin snížení na 15 %. Protože závodník v disciplínách jako jsou 25 m běh, 50 m běh atp. by měl být schopen podávat prakticky stejné výkony a rozdíl mezi kvalifikací a finále 20 % se mi jeví příliš benevolentní. Obzvláště na světové úrovni, kde by měli soutěžit opravdu zkušení závodníci, pro které by neměl být problém podávat stabilně relativně stejné výkony za základě jejich trénovanosti a systematickému vedení. Do vrcholných soutěží SO, jako jsou tyto Světové hry, by se měli nominovat sportovci, kteří opravdu soutěží dle litery pravidel SO a tím pádem jsou systematicky a pravidelně trénováni. To znamená, že by jim mělo stačit u malých disciplín jako jsou 25 m běh, 50 m běh, 50 m chůze, 100 m chůze, hod míčkem 150 gr a skok daleký z místa pravidlo 15 %. 20 % je dle mého názoru tak jednoduchých disciplín hodně a celkově to dává prostor tomu, aby se do těchto disciplín hlásili závodníci, kteří to např. jen zkusí, protože nemají dostatečně natrénováno. Samozřejmě je třeba také myslet na to, že velmi často se do těchto disciplín hlásí závodníci s těžším mentálním postižením a je pro ně opravdu těžké podat dva maximální a především podobné výkony mezi kvalifikací a finále.

10 ZÁVĚR

Na základě získaných výsledků a jejich detailní analýzy odpovídám na výzkumné otázky.

1. Nalezneme častější porušení pravidla u mužů či žen? Muži porušili pravidlo maximálního úsilí 53 krát a ženy 45 krát. Tyto čísla nám jasně udávají fakt, že mezi muži a ženami není razantní rozdíl co se týče porušování pravidla maximálního úsilí v atletických disciplínách. Muži mají tedy jen lehkou převahu, což nevyovídá nic zásadního a když se podíváme na celkový poměr mužů a žen, který je 46,8 % žen a 53,2 % mužů, zjistíme, že mužů bylo nepatrně více. Z toho vyplývá, že počty porušení pravidla mezi muži a ženami jsou téměř totožné v poměru ku celkovému zastoupení žen a mužů.

2. Je větší výskyt porušení pravidla u některého konkrétního státu? U žádného státu jsme nezaznamenali výraznější výskyt počtu porušení pravidla maximálního úsilí. Za zmínku stojí pouze USA, která porušila pravidlo 6 krát, Chines Taipei 3 krát a South Africa, která toto pravidlo porušila také 3 krát. Ostatní země porušili pravidlo pouze 2 krát či jednou a mnoho států neporušilo pravidlo vůbec. Toto zjištění lze zdůvodnit kvalitním tréninkem a systematickou přípravou závodníků s MP. Dalším faktorem, podílejícím se na relativně malých počtech porušení pravidla maximálního úsilí může být dobrá informovanost a školení trenérů.

3. Je rozdíl v počtu porušení pravidla mezi jednotlivými atletickými disciplínami v rovinách obtížnosti A-B-C? U disciplín ze skupiny B a C velké rozdíly nenajdeme. V obou skupinách byly počty porušení pravidla v poměru s počty startujících závodníků v nich velmi podobné. Vždy je třeba se dívat na celkové počty startujících závodníků v jednotlivých disciplínách a ne pouze na počty porušení pravidla, jelikož by potom závěry mohly být zkreslené a nepřesné. Navzdory tomu u disciplín ze skupiny A můžeme podle předpokladů objevit větší výskyt porušení pravidla maximálního úsilí. Ten však není vyjádřen závratným počtem porušení pravidla, ale poměrem startujících závodníků ku počtu porušení pravidla v nich. Jelikož v těchto disciplínách staroval relativně malý počet závodníků, jsou proto počty porušení jako u hodů míčku (7 porušení), 100 m chůze (6 porušení) a 25 m běh (5 porušení) relativně vysoké. A tudíž můžeme říct, že pro tyto disciplíny pravidlo maximálního úsilí 20 % je zcela vhodné a zvýšení této hranice by nebylo vhodné. Disciplíny z této skupiny A jsou lehké obtížnosti a není možné aby sportovci ve finále oproti kvalifikaci zlepšili svoje výsledky o více než 20 %.

Přínos pro teorii a praxi: Platnost pravidla maximálního úsilí byla tedy potvrzena, ostatně jako u plaveckých disciplín v mé bakalářské práci. Rozdělení disciplín do skupin dle obtížnosti

na A-B-C je zcela odpodstatněné a žádoucí. Nebylo by vhodné držet se jednotného pravidla např. 15 %. Co se týče praxe, za zmínku by stálo lepší proškolení rozhodčích SO. A to nejen na národní úrovni, ale především na švětové. Protože dle výsledkových listin bylo pouze 27 závodníků oficiálně diskvalifikováno. Ostatních 71 závodníků, které jsem dle udaných výsledků objevil, že pravidlo také porušili, diskvalifikováno nebylo. To je více jak 2/3 z celkového počtu porušení pravidla. Celkově ale počet porušení pravidla je spíše nízký, to můžeme přičíst kvalitnímu vzdělávání trenérů SO a celkovému rozvoji SO.

11 SOUHRN

V této práci jsem provedl detailní analýzu výsledkových listin z letních Světových her Athény 2011. Konkrétně z atletických disciplín, kterých bylo na těchto Světových hrách třicet. Celkem jsem provedl analýzu 1069 sportovců. Někteří sportovci závodili ve více disciplínách a tak jsem do tabulky zapsal více jak 2500 výsledků z kvalifikací a finálových skupin. Výsledky byly zavěšeny na oficiálních webových stránkách specialolympics.org, tudíž jsem na jejich zpracování pracoval z domova a nemusel jsem se účastnit těchto her osobně. Z celkového počtu 1069 závodníků, kteří startovali na Světových hrách v atletických disciplínách bylo 500 žen a 569 mužů, což procentuálně je 46,8 % žen a 53,2 % mužů. Co se týče porušení pravidla maximálního úsilí ve všech rovinách A-B-C, tak toto pravidlo porušilo 98 závodníků celkem. To dělá opět z celkového počtu 1069 závodníků 9,2 %.

12 SUMMARY

In this work I carried out a detailed analysis of the scorecards from the Athens World Summer 2011. Specifically the athletic disciplines which have been at these World Games thirty . I analyzed a total of 1,069 athletes. Some athletes have competed in more disciplines and so I do tables enrolled more than 2500 results of the qualification and the final groups. Results were hung on the official website specialolympics.org so I worked on the processing of domovanemusel I participate in these her personally . Of the 1,069 athletes who competed at the World Games athletic disciplines were 500 women and 569 men which percentage of 46.8 % women and 53.2 % men . Regarding the violation of the rule of maximum effort všch planes A-B-C so this rule violated the 98 competitors in total. It is 9.2% from total 1069 competitors.

13 REFERENČNÍ SEZNAM:

- DePauw, K. P., & Gavron, J. S. (1995). *Disability and sport*. USA: Human Kinetics.
- Dobrý, L. & kol. (2009). Kiantropologie a pohybové aktivity. *Tělesná výchova a sport mládeže v 21. století*. Brno: Masarykova univerzita.
- Eichstaedt, C. B., & Lavay, B. W. (1992). *Physical activity for individuals with mental retardation*. Champaign: Human Kinetics Publishers, Inc.
- Esser, A. H., & Lacey, S. D. 1. (1989). *Mental illness: A homecare guide*. New York: Wiley.
- Frömel, K. Novosad, J., & Svozil, Z. (1999). *Pohybová aktivita a sportovní zájmy mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Hodaň, B. (1977). *Úvod do teorie tělesné kultury*. (2nd ed.) Olomouc: Univerzita Palackého.
- Horáková, V. (2014). *Podpora pravidla maximálního úsilí ve sjednoceném fotbale prostřednictvím hodnocení zátěže v utkání*. Bakalářská práce. Olomouc: Fakulta tělesné kultury a sportu, Univerzita Palackého.
- Hrčka, J. & Drdácká, B. (1992). *Rekreační tělesná výchova a šport*. Bratislava: Státní pedagogické nakladatelství.
- Hrušková, N. (2013) Projekt „Zdravý sportovec Speciálních Olympiád“ a jeho výsledky při Visegrádských hrách 2013. Bakalářská práce. Olomouc: Fakulta tělesné kultury a sportu, Univerzita Palackého.
- Kalman, M. Hamřík, Z. Pavelka, J. (1999). *Podpora pohybové aktivity pro odbornou veřejnost*. Olomouc : ORE – institut.
- Karásková, V. (2002). *Netradiční cvičební náčiní ve výchově jedinců s mentálním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Kobzová, A. (2002). *Míč je tu pro nás – i my ho máme rádi*. Brno: Paido.
- Koluchová, J. Et al. (1989). *Přehled patopsychologie dítěte II*. Olomouc: Fakulta tělesné kultury a sportu, Univerzita Palackého v Olomouci.
- Kučerová, L. (2009). *Pravidlo čestného soutěžení ve Speciálních olympiádách*. Diplomová práce. Olomouc: Fakulta tělesné kultury a sportu, Univerzita Palackého v Olomouci.
- Kuchen, A. (1985). *Atletika – encyklopédia*. Martin: SNP.
- Lečbych, M. (2008). *Mentální retardace v dospívání a mladé dospělosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Sovák, M. (1983). *Nárys speciální pedagogiky*. (5th ed.) Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Šnoblová, K. (2002) *Analýza pravidla 15 % v atletických disciplínách speciálních olympiád*.

- Diplomová práce. Olomouc: Fakulta tělesné kultury a sportu, Univerzita Palackého v Olomouci.
- Švarcová, I. (2011). *Mentální retardace*. Praha: Portál.
- Švarcová-Slabinová, I. (2006). *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Praha: Portál.
- Tilinger, P. (2012). *Sport osob s mentálním postižením*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- Tilinger, P. Lejčarová, A. a kol. (2012). *Sport osob s intelektovým postižením*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- Valenta, M., Michalík, J., Lečbých Martin a kol. (2012). *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Praha: Grada.
- Valenta, M. & Muller, O. (2003). *Psychopedie teoretické základy a metodika*. Praha: PARTA.
- Vágnerová, M. (2008). *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
- Válková, H. (1998). *Speciální Olympiády*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Žerníček, M. (2007). *Vývoj úrovně výkonů v plaveckých disciplínách u sportovců s mentálním postižením v letech 1991 – 2006*. Diplomová práce. Olomouc: Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého.

Internetové zdroje:

Retrieved 23.2.2015 from the World Wide Web: <http://www.specialolympics.cz/cz/index.htm>

Retrieved 22.4.2015 from the World Wide Web: <http://www.specialolympics.cz/o-nas/kdo-jsme>

14 PŘÍLOHY

Tabulka 1: Výsledky ze Světových her Athény 2011 – atletické disciplíny
- z důvodu velikosti tabulky, přikládám CD, na kterém tabulku nalezneme